

VUOROJEN PITUUDET JA KOMPLEKSISUUS KOODINVAIHDON
YHTEYDESSÄ AU PAIRIN JA PERHEEN MONIKIELISISSÄ KESKUSTELUISSA

Suomen kielen
pro gradu -tutkielma
Oulun yliopisto
16.5.2022

Minna Virsu

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	2
1.1. Tutkimusaihe ja -kysymykset	2
1.2. Tutkimusaineisto	4
2. TEOREETTINEN VIITEKEHYS	6
2.1. Koodinvaihto	6
2.2. Vuoro	8
2.3. Pituus ja kompleksisuus	8
2.4. Käyttöpohjainen kielioppiteoria	11
3. SYNTAKTINEN ANALYYSI	14
4. KOODINVAIHTO JA VUOROJEN PITUUDET	16
4.1. Lasten vuorojen pituus ja koodinvaihto	16
4.1.1. Eetu	16
4.1.2. Olli	18
4.1.3. Ellen	20
4.1.4. Aava	21
4.2. Aikuisten vuorojen pituus ja koodinvaihto	23
4.2.1. Maria eli au pair	23
4.2.2. Ilona eli äiti	25
4.3. Perheenjäsenten koodinvaihdon ja vuorojen pituuksien vertailu	27
4.4. Aikuisten ja lasten koodinvaihdon ja vuorojen pituuksien vertailu	29
5. VUOROJEN KOMPLEKSISUUS	31
5.1. Lasten vuorojen kompleksisuus	34
5.1.1. Eetu	34
5.1.2. Olli	36
5.1.3. Ellen	37
5.1.4. Aava	39
5.2. Aikuisten vuorojen kompleksisuus	40

5.2.1. Maria eli au pair	40
5.2.2. Ilona eli äiti	42
5.3. Perheenjäsenten kompleksisuuden vertailu	43
5.4. Aikuisten ja lasten kompleksisuuden vertailu	45
6. PÄÄTÄNTÖ	49
LÄHTEET	53

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimusaihe ja -kysymykset

Tutkin pro gradu -tutkielmassani koodinvaihtoa, vuorojen pituutta ja kompleksisuutta suomalaisessa perheessä, jossa asuu espanjankielinen au pair. Tarkastelen koodinvaihtoa perheenjäsenten sekä aikuisten ja lasten välillä. Tässä tutkielmassa tarkoitan koodinvaihdolla tilannetta, jossa osallistujat vaihtavat kieltä keskustelun aikana. Tutkimusaineistonani toimivat nauhoitukset, jotka ovat osa Oulun yliopiston Kikosa-kokoelmaa. Nauhoitukset sisältävät tilanteita, joissa au pair osallistuu isäntäperheen arkipäiväisiin tilanteisiin.

Au pair -aineisto on toiminut tutkimusaineistona eri tutkimuksissa ja opinnäytetöissä. Muun muassa Frick ja Palola (2022) ovat tutkineet au pair -aineiston pohjalta direktiivejä. Frickin ja Palolan (2022) mukaan osallistujat käyttävät sekä englannin että suomen kieliä sekä kehonkieltä direktiivien yhteydessä. Myös Lehtola (2022) on tarkastellut au pair -aineiston direktiivejä. Lehtolan (2022: 48) mukaan tyypillisin direktiivityyppi edustaa tilannetta, jossa aikuinen osoittaa direktiivin kohdetta. Poutiainen (2019) ja Tolonen (2020) ovat tehneet pro gradu -tutkielmat au pair -aineiston pohjalta. Poutiaisen tutkielmassa lähestytään aineistoa korjaustilanteiden näkökulmasta, joten siinä ei ole keskitytty koodinvaihtoon. Tolonen on puolestaan tutkinut myös koodinvaihtoa osana tutkimustaan. Tolonen kuvailee ja pohtii tutkimuksessaan koodinvaihtoa sen rajoitteiden tutkimisen sijaan. Tässä tutkimuksessa oma lähtökohtani vastaa myös Tolosen tutkimusta, jossa aineistossa esiintyviä yleisiä rakenteita kuvaillaan koodinvaihdon rajoitteiden tarkastelun sijaan.

Pihlajamaa (2021) on tutkinut samaa aineistoa kysymyslauseiden koodinvaihdon näkökulmasta. Tutkimuksessa selvisi, että kysymyslauseiden koodinvaihdossa on eroavaisuuksiakin puhujien välillä. Tutkimuksen mukaan Marian kysymyksissä tapahtuu eniten koodinvaihtoa. (Pihlajamaa 2021: 47.) Edellä esitetyt tutkimukset ovat osa Oulun yliopiston ja Suomen Akatemian Kielellinen ja ei-kielellinen vuorovaikutus monikulttuurisessa arjessa -hanketta, johon myös oma tutkielmani kuuluu. Vaikka aineistoa on tutkittu aiemminkin ja osin samoista näkökulmista, tässä tutkimuksessa

keskityn lasten ja aikuisten väliseen vuorovaikutukseen ja koodinvaihtoon. Uskon, että kattavasta aineistosta on mahdollista tuoda esiin uusia näkökulmia ja tutkimusaiheita. Aineisto tarjoaa koodinvaihdon tutkimiselle hyvin alustan, joka mahdollistaa aiheen tutkimisen sekä lasten että aikuisten osalta. Samalla on mahdollista tarkastella koodinvaihtoa ja siinä mahdollisesti havaittavia eroavaisuuksia perheenjäsenten välillä.

Tässä tutkielmassa kiinnitän huomiota yksi- ja monikielisten vuorojen pituuksien ja kompleksisuuksien eroihin osallistujien välillä. Tarkastelen tutkimusaineistoani syntaktisen analyysin keinoin. Tarkoitukseni on selvittää,

- miten kompleksisuus ja vuorojen pituus ilmenevät yksi- ja monikielisissä vuoroissa.
- miten eri perheenjäsenten vuorojen pituudet ja kompleksisuudet eroavat toisistaan.
- eroavatko aikuisten ja lasten vuorojen pituudet ja kompleksisuudet toisistaan.

Valitsin tutkielman aiheeksi koodinvaihdon ja monikielisyyden, koska kielimaiseman kirjavoituessa kielikontaktit lisääntyvät ja aihe on ajankohtainen. Koodinvaihtoa on Kalliokosken (1995: 3) mukaan tutkittu erityisesti kulttuurienvälisessä kommunikaatiossa, joten aiemmat tutkimukset luovat hyvän pohjan myös tälle pro gradu -työlle. Siitä huolimatta uskon aiheen tarjoavan yhä erilaisia ja uusia näkökulmia tutkittavaksi. Koodinvaihdon tutkiminen perheenjäsenten sekä aikuisten ja lasten välillä kompleksisuuden ja vuorojen pituuden näkökulmasta mahdollistaa tuoreen näkökulman aiheeseen. Tiedossani olevissa tutkimuksissa on yleensä keskitytty joko lasten tai aikuisten koodinvaihtoon, mutta näiden kahden ryhmän keskinäinen vertailu on jäänyt tutkimuksissa toissijaiseksi tutkimuskohteeksi. Lasten koodinvaihtoa on tutkittu tähän mennessä vähemmän kuin aikuisten, joten lasten vuorojen tarkastelu on myös perusteltua (Gaskins, Frick, Palola & Endesfelder Quick 2019). Lisäksi tutkielmassani vertailen 2- ja 5-vuotiaiden lasten koodinvaihtoa, vuorojen pituutta ja kompleksisuutta 8- ja 10-vuotiaisiin lapsiin, mikä edustaa uudenlaista tutkimusasetelmaa sekä kyseessä olevan aineiston että monikielisyyden tutkimuksen kannalta. Hyödynnän tutkielmassani laadullisen analyysin lisäksi myös määrällisiä kriteereitä, mikä on merkittävä ero valtaosaan Suomessa tehdyistä koodinvaihtotutkimuksista.

Oletan, että perheenjäsenten sekä aikuisten ja lasten koodinvaihdossa on havaittavissa eroja. Aiemmassa tutkimuksessa on havaittu, että lasten vuorot ovat pidempiä ja kompleksisempia, jos ne sisältävät useampaa kieltä yhden sijaan (esim. Endesfelder Quick ym. 2020). Onkin Endesfelder Quickin ja muiden (2020: 10) mukaan mahdollista, että kaksikieliset lapset hyödyntävät koodinvaihtoa sujuvoittaakseen kielenkäyttöään. Näin ollen oletan, että lasten monikieliset vuorot saattavat olla kompleksisempia ja pidempiä kuin yksikieliset vuorot. Tämä voi aiheuttaa myös eroja lasten ja aikuisten koodinvaihdon välillä.

Aikuiset ja lapset edustavat eri-ikäisiä osallistujia. Myös iällä on Mustosen (2015: 73) mukaan vaikutusta oppimiseen. Ellis (2008) esittää, että aikuinen toisen kielen oppija ei voi saavuttaa luonnollisesta kielen käytöstä tasoa, joka on ensikieltä oppivalle lapselle – tämän aivojen plastisuudesta johtuen – mahdollinen. Aikuisilla kognitiivisena pohjana ovat yleensä ensikielen kokemukset, jotka vaikuttavat siihen, mihin toisen kielen rakenteissa kyetään kiinnittämään huomiota. (Ellis 2008: 232–233.) Oletankin, että perheenjäsenten välillä on mahdollista havaita eroja koodinvaihdossa, sillä perhe muodostuu aikuisista ja lapsista, joiden ensikielen kokemukset ovat yksilöllisiä. Aikuisista au pair -Marian ensikielen kokemukset liittyvät espanjaan ja äiti-Ilonan puolestaan suomen kieleen. Edellä esitetyn tiedon valossa voidaan ajatella, että ensikieltään oppivat lapset hyötyvät aivojen plastisuudesta ja voisivat sen myötä muodostaa kompleksisia lauserakenteita myös muilla kielillä kuin suomen kielellä, joka on heidän äidinkieltensä. Näin ollen aikuisten ja lasten välillä voi mahdollisesti olla eroavaisuuksia vuorojen pituuden ja kompleksisuuden näkökulmasta.

1.2. Tutkimusaineisto

Tutkimusaineistoni koostuu au pair -aineistosta, joka on osa Oulun yliopiston Kikosakokoelmaa. Aineisto on taltioitu 2010-luvun aikana. Aineistossa kuvataan pohjoissuomalaista perhettä, joka koostuu suomenkielisistä vanhemmista, heidän seitsemästä lapsestaan ja espanjankielisestä au pairista, joka asuu perheen luona. Tilanteet on kuvattu perheen kotona. Kuvausten alkaessa elokuussa 2016 au pair oli ollut perheessä viisi kuukautta. Perheen nuorimmat lapset ovat 2-vuotias Eetu ja 5-vuotias Olli. Lisäksi perheeseen kuuluvat 8-vuotias Ellen, 10-vuotias Aava, heidän kolme teini-ikäistä

isosisarustaan sekä perheen vanhemmat, joista äiti-Ilona on yksi osallistujista. Osa perheen vanhemmista lapsista esiintyy myös joissain nauhoituksissa, mutta kyseisten vuorojen pienen määrän vuoksi tarkastelemani litteraatit sisältävät vuoroja vain Eetulta, Ollilta, Elleniltä, Aavalta, Marialta ja Ilonalta. Henkilöt esiintyvät tässä tutkimuksessa peitenimillä. Viitataan tutkimuksessani pieniin ja isoihin lapsiin. Ensiksi mainittuun ryhmään kuuluvat Eetu ja Olli ja viimeksi mainittuun Ellen ja Aava. Pienten ja isojen lasten vertailu tarjoaa uutta tietoa koodinvaihdon, vuorojen pituuksien ja kompleksisuuden ilmenemisestä näiden kahden ryhmän välillä tässä aineistossa.

Ilona-äiti puhuu äidinkielenään suomea. Au pair -Marian äidinkieli on espanja, mutta englantia on hänellä vahva vieras kieli, kuten myös Ilonalla. Perheen lasten, eli Eetun, Ollin, Ellenin ja Aavan, äidinkieli on myös suomi. Aava on lapsista ainoa, joka on opiskellut englannin kieltä koulussa. Nuorimmat pojat eivät osanneet puhua englantia ennen au pairin tuloa, mutta oppivat sitä au pairilta ennen kuvausten alkua. Au pair -Maria on käynyt suomen kielen kursseilla ennen kuvausten alkua ja oppinut kieltä jonkin verran, mutta hän ei osannut sitä entuudestaan. Keskustelun pääkieli on kuitenkin yleensä englantia, vaikka koodinvaihtoa suomeen ja espanjaankin esiintyy.

Nauhoitukset esittävät aitoja tilanteita perheen arjesta, jossa au pair on osallisena. Useat nauhoitukset pitävät sisällään muun muassa askartelua, leipomista ja erilaisia pelejä, joissa yleensä perheen lapset ja au pair kommunikoivat keskenään. Nauhoitukset on nimetty niiden esittämän tilanteen mukaisesti. Valtaosassa nauhoituksista ja litteraateista on eniten vuoroja perheen nuorimmalta lapselta, Eetulta, ja au pair -Marialta. Lisäksi perheen toiseksi nuorin lapsi, Olli, esiintyy useassa videoissa. Tässä tutkimuksessa keskityn tarkastelemaan lasten ja aikuisten välistä vuorovaikutusta ja koodinvaihtoa sekä eroja perheenjäsenten välillä. Käytän tutkielmassani 32 litteroitua nauhoitetta. Koin, että niissä oli riittävästi vuoroja jokaiselta osallistujalta tutkimusta varten. Ne oli myös litteroitu valmiiksi, joten niiden pohjalta Excel-taulukon tekeminen oli mahdollista aloittaa nopeasti.

2. TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1. Koodinvaihto

Koodinvaihdolla tarkoitetaan kahden tai useamman kielen tai koodin esiintymistä saman keskustelun puitteissa. *Koodi*-käsite kattaa niin monilauseiset vaihdot kuin yksittäiset sanatkin. Lisäksi murrerekisteri ja vieras korostus kuuluvat *koodin* käsitteen alaisuuteen. (Kovács 2009: 24.) Tämän tutkimuksen kannalta on olennaista huomata, että koodinvaihtoon liittyvät myös yksittäiset sanat, kuten Kovács (2009: 24) esittää. Osa aineistosta koostuu yksittäisistä sanoista lauseiden sijaan. Aiemmin useamman kielen yhdistämistä ja koodinvaihtoa on pidetty Kalliokosken (2009a: 9) mukaan osoituksena kielitaidottomuudesta ja epäpätevänä tapana ilmaista itseään (ks. Auer 1984). Sosiolingvistien käsitysten muuttuessa koodinvaihtoa on kuitenkin alettu tutkia monipuolisemmin (Auer 1984: 1). Koodinvaihto ei Auerin (1984: 94) mukaan ole tilanteen määräämää, vaan se on enemmänkin puhujan valitsema strategia, joka toimii lisäresurssina kontekstualisoinnissa. Koodinvaihtoa ei välttämättä voidakaan pitää merkkinä kielitaidon puutteesta, vaan monikielisyys voi toimia vuorovaikutuksen resurssina monenlaisiin tarkoituksiin. (Kalliokoski 2009b: 310).

Luonnollisesti koodinvaihtoon liittyy siis **monikielisyys**, joka viittaa Edwardsin (2003: 33) mukaan kykyyn puhua useampaa kuin yhtä kieltä. Bullock ja Toribio (2009: 11) kuitenkin huomauttavat, etteivät kaikki monikieliset henkilöt vaihda koodia, vaikka useamman kielen osaaminen sen mahdollistaisikin. Edwardsin (2003: 55) mukaan jokainen aikuinen on kaksikielinen, koska määritelmän täyttääkseen tulee osata vain muutama sana toista kieltä ensikielensä lisäksi. Näin ollen tutkielmani osallistujatkin ovat kaikki vähintään kaksikielisiä, koska jokaisen vuoroissa tapahtuu jonkin verran koodinvaihtoa toiseen ja jopa kolmanteen kieleen. Tässä tutkielmassa puhun selkeyden vuoksi kuitenkin myös kaksikielisistä vuoroista monikielisinä, jotta käsitteistö olisi linjassa aiemman tutkimuksen (esim. Endesfelder Quick ym. 2020) kanssa.

Bullockin ja Toribion (2009: 11) mukaan koodinvaihdolle ei aina välttämättä ole mitään erityistä syytä, eivätkä kahta kieltä käyttävät henkilöt välttämättä edes huomaa vaihtaneensa kieltä. Monikieliset henkilöt saattavat vaihtaa koodia, koska he

yksinkertaisesti voivat tehdä niin. Toisaalta koodinvaihtoon saattavat vaikuttaa esimerkiksi vuorovaikutukseen liittyvät tavoitteet, jolloin koodinvaihto on tietoinen valinta. Esimerkiksi toistamisen, tarkentamisen ja painotuksen yhteydessä koodinvaihto näyttäytyy tietoisena valintana. Lisäksi kielten arvostus vaikuttaa koodinvaihtoon: koodinvaihtoa tapahtuu usein kieleen, joka on ympäristössä arvostettu. Koodinvaihdolla voidaankin juuri tuoda esille, mihin eri kulttuureihin kuulutaan. (Bullock & Toribio 2009: 10–11.)

Perinteisesti koodinvaihdon kielioppia on lähestytty matriisikielen ja kieliopin näkökulmasta. Keskeistä on ollut erottaa keskusteluun osallistuvista kielistä matriisikieli, joka edustaa yleensä keskustelun pääkieltä ja määrittää usein lauseiden kieliopilliset raamit. Keskustelussa esiintyviä muita kieliä on kutsuttu upotetuiksi kieliksi tai vieraskielisiksi aineiksi. Kieliopillisia rakenteita tarkasteltaessa koodinvaihto voidaan jakaa lauseiden väliseen, lauseenulkoiseen tai lauseensisäiseen koodinvaihtoon. (Kovács 2009: 26–27.) Kyseiset lähtökohdat tarjoavat mielenkiintoisten alustan koodinvaihdon tutkimiselle, mutta tässä tutkimuksessa tarkastelen erityisesti vuorojen pituutta ja kompleksisuutta. En myöskään ota kantaa vuorojen matriisikieleen, sillä esimerkiksi Auerin & Muhamedowan (2005: 52) mukaan matriisikielen tunnistaminen on haastavaa, ellei jopa mahdotonta. Lisäksi matriisikieleen keskittyminen tässä tutkielmassa voisi olla tutkimuskysymysten näkökulmasta toissijaista.

Koodinvaihtoa on tutkittu eri tahojen toimesta erilaisissa yhteyksissä. Esimerkiksi Salminen (2018) on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan suomi–espanja-koodinvaihtoa Facebook-keskusteluissa. Salminen tutkii, miten espanjan kielen vaikutus on havaittavissa suomalaisten kirjoittajien Facebook-viesteistä. Espanjan kieli on myös tässä tutkimuksessa yksi kielistä, johon koodinvaihtoa tapahtuu. Sen vähäisen esiintymisen vuoksi en kuitenkaan tarkastele espanjan kieleen tapahtuvaa koodinvaihtoa, vaikka espanjankieliset vuorot kuuluvatkin aineistooni. Näkkäläjärvi (2020) on tehnyt kandidaatintutkielman monikielisen lapsen koodinvaihdosta. Tutkimuksessaan Näkkäläjärvi havaitsi, että informantin monikieliset vuorot olivat aineistossa kaikkein kompleksisimpia ja pisimpiä. Tulokset toistavat hypoteesiani, jonka mukaan oletan monikielisten vuorojen olevan lasten kohdalla pidempiä ja kompleksisempia kuin yksikielisten vuorojen.

Gaskins, Frick, Palola ja Endesfelder Quick (2019) ovat tutkineet kolmen kaksikielisen lapsen koodinvaihtoa. Lapset puhuvat englannin lisäksi puolan, suomen tai saksan kieltä. Tutkimuksessa havainnoidaan, kuinka erikielisten lasten koodinvaihto eroaa toisistaan. Lisäksi siinä tutkitaan koodinvaihdon yhtäläisyyksiä lasten välillä. Tulokset osoittivat, että lasten varhainen koodinvaihto rakentuu heidän omien käyttötapojensa kautta. Tutkimuksessa esiintyvä Eetu on myös omassa tutkimuksessani yksi osallistujista. Gaskinsin ja muiden (2019) tutkimuksen lähtökohdat ovat peräisin käyttöpohjaisesta kielenomaksumisen teoriasta.

2.2. Vuoro

Oma tutkimusaineistoni rakentuu osallistujien vuoroista. Vuoroa voidaan pitää dialogisena kokonaisuutena, joka rajautuu puhujanvaihdoksen kautta. Toisaalta siitä ei voi esittää yhtä tiukkaa rakenteellista kuvausta kuin lauseesta. (VISK 2008 § 1004.) Tässä tutkielmassa vuoro on määritelty intonaatioyksikön mukaan, eli se ei vastaa täysin edellä esitettyjä lähtökohta. Frickin (2020) mukaan intonaatioyksikkö on ”samaan hengenvetoon” tuotettu puhunnos, jonka alun tunnistaa voimakkaammasta intensiteetistä. Au pair -aineisto on litteroitu intonaatioyksiköiden mukaan, sillä kukin intonaatioyksikkö on merkitty omalle rivilleen (Frick 2020). Tästä syystä on perusteltua pitää intonaatioyksikköä vuoron lähtökohtana myös tässä tutkielmassa, koska litteraateissa olevat vuorot on muodostettu sen perusteella.

2.3. Pituus ja kompleksisuus

Vuorojen pituudella tarkoitan vuorojen sanamäärää ja niiden pohjalta laskettua vuorojen keskipituutta. Aiemmassa tutkimuksessa kompleksisuuden yhteydessä on tarkasteltu vuorojen pituuksia (ks. esim. Endesfelder Quick ym. 2020), joten koen sen olevan perusteltua myös tässä tutkielmassa. Olen laskenut Excel-taulukon avulla osallistujien vuorojen keskipituudet. Kyseinen menetelmä vastaa Brownin vuonna 1973 esittelemän käsitteen, *mean length of utterance* (MLU, ’vuoron keskipituus’), lähtökohtia. MLU:n avulla voidaan mitata lapsen kielitaitoa laskemalla vuorojen keskipituuksia. Kyseistä menetelmää on sovellettu monikielisten lasten kielenomaksumisen mittaamiseen (ks. esim. Endesfelder Quick ym. 2020; Endesfelder Quick ym. 2021; Gaskins ym. 2019;

Näkkäläjärvi 2020). Endesfelder Quickin ja muiden (2020: 7) tutkimuksessa jokaisen lapsen monikieliset vuorot olivat keskimäärin pidempiä kuin yksikieliset vuorot, ja yksi- ja monikielisten vuorojen pituus kasvoi lasten iän karttuessa. Vuorojen pituuksien tarkastelu tarjoaa mielenkiintoisen lähtökohdan myös tälle tutkielmalle, kun aikuisten ja eri-ikäisten lasten vuoroja vertaillaan keskenään. Mikäli vuorojen pituuksien voidaan ajatella kasvavan lapsen vanhetessa, voidaan olettaa, että eri-ikäisten lasten vuorojen pituudet poikkeavat toisistaan. On myös mielenkiintoista tarkastella, onko aikuisten ja lasten vuorojen pituuksissa eroja.

Tarkastelen vuorojen pituuksien lisäksi kompleksisuutta. Kompleksisuudella tarkoitan tässä tutkielmassa vuorojen lauseopillista eli syntaktista kompleksisuutta, enkä ota kantaa esimerkiksi sanojen kompleksisuuteen. Lauseopilliseen kompleksisuuteen vaikuttavat Karlssonin ja Wibergin (2010: 93) mukaan kuusi virkkeiden rakenteeseen liittyvää muuttujaa. Karlsson ja Wiberg (2010: 93) esittävät, että lauseopillista kompleksisuutta lisäävät saneiden, verbien, pilkkujen, relatiivipronominien sekä alistus- ja rinnastuskonjunktoiden määrät. Tässä tutkielmassa kompleksiuuden lähtökohta on erityisesti verbien määrä, sillä Karlssonin ja Wibergin (2010: 93) mukaan suurempi verbimäärä tarkoittaa kompleksisempää virkerakennetta. Koen tämän lähtökohdan tarjoavan selkeimmän ja johdonmukaisimman pohjan sekä lasten että aikuisten vuorojen kompleksisuuden tarkasteluun tässä tutkielmassa. Luokittelun perusteella esimerkiksi yhdyslause on kompleksisempi kuin substantiivilauseke. Toisaalta esimerkiksi yhdyslause ja intransitiivinen lause kuuluvat luokitteluni mukaan yhtä kompleksisina lausetasolle, vaikka niiden verbimäärä saattaa vaihdella. (ks. taulukko 14). Lisäksi verbilausekkeet kuuluvat lauseketasolle, vaikka ne sisältävät verbin. Verbin lisäksi siis vuoron kokonaisrakenne määrittää, miten kompleksinen vuoro on. Verbin tarkastelu kompleksisuuden lähtökohtana on kuitenkin perusteltu, sillä esimerkiksi Sungin (2014) mukaan verbejä voidaan pitää yhtenä lauseen keskeisimmistä kielellisistä osista. Sung (2014) esittääkin, että verbit sisältävät tietoa leksikaalissemanttisista suhteista muihin kielellisiin elementteihin. Näin ollen verbejä pidetään siis kieliopillisesti haastavampana kuin esimerkiksi substantiiveja niiden syntaktisten ja morfologisten ominaisuuksiensa vuoksi (Druks 2002).

Endesfelder Quick ja muut (2020: 5) ovat jaotelleet vuorot kompleksisuuden perusteella kolmeen pääryhmään, jotka muodostuvat lause-, lauseke- ja sanatasosta. Noudatan vastaavanlaista jaottelua kompleksisuuden osalta myös tässä tutkielmassa (ks. taulukko 14). Jaottelu perustuu vuorojen kompleksisuuteen: lausetaso kattaa kokonaiset lauseet sekä virkkeet ja lauseketaso puolestaan täysin skemaattiset rakenteet eli lausekkeet. Sanatasolle kuuluvat ne vuorot, jotka eivät kuulu edellä mainituille tasoille, kuten fragmentit. (Endesfelder Quick ym. 2020: 3, 6.) Lähtökohtana onkin, että esimerkiksi lausetasolle sijoituvia yhdyslauseita pidetään kompleksisempina ja vaikeammin muodostettavina kuin esimerkiksi dialogipartikkelia *joo*.

Viime vuosina kompleksisuus on Pallottin (2015: 117) mukaan herättänyt tutkijoiden mielenkiinnon etenkin toisen kielen oppimisen yhteydessä. Endesfelder Quick ja muut (2020) ovat tutkineet neljän kaksikielisen lapsen koodinvaihtoa vuorojen pituuksien ja kompleksisuuksien näkökulmasta. Tutkimuksen tulokset osoittivat, että kaksikieliset lapset muodostivat kompleksisempia lausumia käyttäessään yhtäaikaaisesti kahta kieltä. Sama ilmiö heijastui myös vuorojen pituuteen: monikieliset vuorot olivat pidempiä kuin yksikieliset. Lisäksi jokaisella lapsella koodinvaihtoa sisältävät vuorot olivat pidempiä ja huomattavasti kompleksisempia kuin nauhoituksen alussa, ja ne kehittyivät iän myötä. (Endesfelder Quick ym. 2020: 7.) Kyseinen tutkimus tarjoaa keskeisen lähteen myös tämän tutkielman kannalta, koska tutkimuksessa yksi osallistujista on Eetu, joka osallistuu myös tähän tutkielmaan. Endesfelder Quick ja muiden (2020) mukaan myös Eetun vuorot ovat muiden lasten tavoin pidempiä ja kompleksisempia hänen käyttäessään sekä suomen että englannin kieliä. Tämä tieto on oman tutkielmani kannalta merkittävä: lähtökohtaisesti voidaan siis olettaa, että Eetun monikieliset vuorot ovat yksikielisiä pidempiä ja kompleksisempia. Oman tutkielmani osallistujissa on lasten lisäksi myös aikuisia, joten tutkimusasetelma poikkeaa osittain edellä esitellystä tutkimuksesta.

Aiemmassa tutkimuksessa on siis havaittu, että monikieliset vuorot ovat systemaattisesti pidempiä ja kompleksisempia kuin yksikieliset. Vaikuttaisikin siltä, että etenkin lapset voivat ilmaista itseään monipuolisemmin käyttäessään useampaa kuin yhtä kieltä. Tässä tutkielmassa on mielenkiintoista tarkastella, toistuvatko aiemman tutkimuksen tulokset myös oman aineistoni kohdalla. Lisäksi tässä tutkielmassa on mahdollista vertailla aikuisia ja lapsia sekä perheenjäseniä keskenään koodinvaihdon näkökulmasta.

2.4. Käyttöpohjainen kielioppiteoria

Tutkimukseni perustuu myös käyttöpohjaiseen kielioppiteoriaan, jota on hyödynnetty paljon myös koodinvaihtoon liittyvissä tutkimuksissa (ks. esim. Endesfelder Quick ym. 2020). Kyky kommunikoida symbolisesti on osa lajikohtaista ja biologista sopeutumista. Kun ihmiset käyttävät sekä muodostavat symboleja merkkijonoiksi kommunikoidakseen, käyttömallit muodostuvat kieliopillisiksi rakenteiksi. Lasten tulee oppia kielelliset rakenteet ja ilmaisut, joita heidän lähiympäristönsä käyttää. Lisäksi heidän täytyy oppia eri sanat ja abstraktit kuviot. Lähtökohtaisesti voidaan ajatella, että ihmiset voivat kommunikoida tehokkaimmin saman kieliyhteisön ihmisten kanssa. Lapsi oppii kommunikoimaan kieliyhteisönsä vaatimalla tavalla. (Tomasello 2003: 1–9.) Käyttöpohjaisen lähestymistavan mukaan kielenoppiminen ei pohjautu lingvistisiin representaatioihin vaan käyttöön. Näin ollen voidaan ajatella, että kielellinen toiminta, jäljittely ja vuorovaikutus mahdollistavat oppimisen. Oppimisprosesseja kuvaavan käyttöpohjaisen kielenomaksumisen teorian kautta on mahdollista havainnoida, miten konstruktiot skemaattistuvat ja produktiivistuvat eri käyttötilanteista toisiin. Erilaiset konstruktiot voivat esiintyä kielen oppijalla jo varhaisessa vaiheessa, mutta niiden käyttö monipuolistuu ja laajenee oppimisen myötä. (Mustonen 2015: 16–21.)

Käyttöpohjaisessa lähestymistavassa on kolme keskeistä periaatetta, joihin eri teoriat pohjautuvat. Ensimmäisen periaatteen mukaan kieli emergoituu toistuvissa käyttötilanteissa. Samalla se myös muovaa käyttöä. Näin ollen kieli muuttuu jatkuvasti, ja se opitaan vuorovaikutuksessa. Toisen periaatteen mukaan tieto kielestä on kielen käytön kanssa rinnakkainen systeemi. Lisäksi kielen katsotaan olevan sekä yksilön että yhteisön. Sen myötä kompetenssia ja performanssia ei voi erottaa toisistaan. Kolmannen periaatteen mukaan kieli ei ole sääntöihin perustuva ilmiö, vaan rakenteet muodostuvat kieltä käytettäessä. (Mustonen 2015: 42–44)

Lierin (2019: 80) mukaan dynaaminen, käyttöpohjainen malli pyrkii kuvaamaan kielenkäyttäjien tietoa kielen rakenteesta sekä sen vakiintuneista yksiköistä. Kielen muoto, merkitys ja käyttö nähdään toisistaan erottamattomina, ja ne muodostavat niin kutsutun verkoston, joka elää ja muuttuu käytössä jatkuvasti. Käyttöpohjaiset mallit korostavat kielen kommunikatiivista luonnetta. (Lieri 2019: 80.)

Kielen oppimisen kannalta keskeiseksi taidoksi muodostuu muun muassa kyky jakaa huomio toisten ihmisten kanssa joidenkin kiinnostavien esineiden tai tapahtumien äärellä. Lisäksi kielen oppimisen kannalta keskeistä on kyky seurata toisten ihmisen eleitä ja kyky ohjata muiden huomio eri kohtaisiin esimerkiksi osoittamalla. Edellä mainitut taidot ilmaantuvat ihmiselle noin 9–12 kuukauden iässä ja ovat välttämättömiä kielen oppimisen kannalta. (Tomasello 2003: 3.) Tässä tutkimuksessa nuorin osallistuja on yli 2-vuotias, joten kielen oppimiseen vaadittavat perustaidot on näin ollen saavutettu kaikkien osallistujien osalta.

Lesonen (2020) on tutkinut väitöskirjassaan neljän aikuisen alkeistason suomen kielen oppijan kielenkehittymistä yhdeksän kuukauden ajan. Myös hänen tutkimuksensa pohjautuu käyttöpohjaiseen kielioppiteoriaan. Lesosen (2020: 8) tutkimuksen tulokset osoittavat, että vaikka kielen kehittyminen on yksilöllistä, voidaan oppimisessa havaita tiettyjä samankaltaisuuksia. Esimerkiksi kahden arvioinnin ilmaisemiseen käytetyn verbikonstruktion skemaattisuuden aste vaihtelee oppijoiden ja konstruktoiden välillä: osa konstruktioista kehittyi kiteytyneistä ilmauksista, osa on melko skemaattisia jo heti oppimisen alkuvaiheessa. Lisäksi kaikilla oppijoilla arvioinnin ilmaisemiseen käytetyt osasysteemit ovat kilpailevassa vuorovaikutussuhteessa keskenään, mutta näiden kilpailuvaiheiden ajoitus on erilainen. (Lesonen 2020: 8.) Oman tutkielmani kannalta on tärkeää esitellä aiempaa tutkimusta ja aikuisen kielen oppijan kielenkehitystä, vaikei kielenoppimiseen liittyvät lähtökohdat olekaan tutkimusaiheeni. Erot kielenkehityksessä voisivat kuitenkin selittää myös mahdollisia eroja aikuisten ja lasten sekä perheenjäsenten välisessä koodinvaihdossa, vuorojen pituudessa ja kompleksisuudessa.

Bullockin ja Toribion (2009: 247) mukaan kyky vaihtaa koodia kehittyi yhtäaikaaisesti kielenoppimisen kanssa. Kahta kieltä oppivan lapsen koodinvaihto ei noudata samanlaista kaavaa kuin vastaavia kieliä hyvin hallitsevan aikuisen koodinvaihto. Onkin todennäköistä, että lapsi käyttää koodinvaihtoa nimenomaan täyttämään kielitaidossaan olevia aukkoja. Lapsen opetellessa kahta eri kieltä on luonnollista, ettei tämän koodinvaihto vastaa aikuisten koodinvaihtoa sujuvuuden ja kieliopin oikeellisuuden näkökulmasta. Toisaalta, kun lapset oppivat hallitsemaan osaamiaan kieliä paremmin, heidän koodinvaihtonsa alkaa muistuttaa aikuisten koodinvaihtoa. (Bullock & Toribio 2009: 247.) Tämä osoittaa Bullockin ja Toribion (2009: 247–248) mukaan sen, että lasten

oppiessa hallitsemaan eri kieliä, koodinvaihtoa tapahtuu valinnan eikä pakon vuoksi. Omassa tutkimusaineistossani osallistujat vaihtavat koodia kahden kielen sijaan kolmeen eri kieleen. Espanjankielisten vuorojen rajaaminen tarkastelun ulkopuolelle mahdollistaa kuitenkin koodinvaihdon tarkastelun kahden eri kielen, suomen ja englannin, välillä. Edellä esitellyt lähtökohdat aikuisten ja lasten koodinvaihdon eroista kahden kielen osalta vahvistavat oletustani siitä, että aikuisten ja lasten sekä perheenjäsenten välillä voisi olla eroja koodinvaihdossa myös tässä tutkielmassa.

Käyttöpohjainen tutkimus koodinvaihdosta on aiemmin keskittynyt erityisesti aikuisiin, ja lasten osalta koodinvaihtoa on vasta viime aikoina alettu tutkia. Lasten välillä on havaittu suuria eroja siinä, kuinka he yhdistelevät kahta osaamaansa kieltä. Eroja voidaan perustella muun muassa erilaisella kielenkäytöllä. (Gaskins, Frick, Palola & Endesfelder Quick 2019.) Tulos voisi tarkoittaa tutkielmani kannalta sitä, että perheenjäsenten välillä olisi eroja koodinvaihdon näkökulmasta. Oma tutkielmani keskittyykin koodinvaihdon, vuorojen pituuden ja kompleksisuuden ilmenemisen ja mahdollisten erojen kuvailuun kielen oppimisen tarkastelun sijaan. Viime vuosikymmenten aikana koodinvaihdon tutkimus onkin alkanut painottaa enemmän kuvailevaa tyyliä (ks. esim. Kovács 2009). Aineistonani käyttämät nauhoitukset edustavat tiettyjä hetkiä osallistujien arkipäivistä, mutta en tarkastele nauhoitusten ajankohtaa tai osallistujien iän muuttumista. Kyseessä ei siis ole pitkittäistutkimus, jossa kielenoppimiseen ja -kehittymiseen olisi mahdollista ottaa kantaa.

3. SYNTAKTINEN ANALYYSI

Olen saanut tutkimusaineistokseni LinBo-hankkeessa kootun Excel-taulukon, johon on merkattu jokaisen kuuden osallistujan vuorot, jotka oli valmiiksi litteroitu. Yingxi Cheng taulukoi ja koodasi valtaosan vuoroista taulukkoon, ja minä lisäsin merkinnät kompleksisuudesta. Excel-taulukossa olevien vuorojen yhteyteen on merkattu, kuinka monta sanaa ne sisältävät. Olen tarkastellut vuorojen keskipituutta sanojen mukaan, mikä vastaa aiemman samankaltaisen tutkimuksen (esim. Gaskins 2019) tapaa soveltaa MLU:ta. Tutkimusmenetelmäni vastaa syntaktisen analyysin periaatteita.

Jaeottelussa jokainen osallistuja on omalla välilehdellään. Jokaisen vuoron kohdalle on kirjattu, mikä kieli on kulloinkin kyseessä. Jos vuoro sisältää useampaa kuin yhtä kieltä, olen merkannut sen näkyviin englanninkielisellä lyhenteellä. Myös Gaskins ja muut (2019) ovat määritelleet monikielisiksi ne vuorot, jotka sisältävät vähintään yhden sanan puolan kieltä ja toisen englantia. Esimerkiksi englannin ja suomen kieltä sisältävä vuoro on merkattu lyhenteillä *en+fi*. Tällä viitataan monikielisiin vuoroon. Mikäli vuoro on yksikielinen, sen kohdalle on merkattu englanninkielinen lyhenne, kuten *fi* tai *en*. Lisäksi olen ilmoittanut jokaisen vuoron kohdalla, mistä litteraatista vuoro on otettu. Taulukko 1 havainnollistaa Excel-taulukkoa, jossa on eritelty 5-vuotiaan Ollin vuoroja. Taulukosta käy ilmi vuoro, sen sisältämä sanamäärä, vuoron kieli, erityishuomiot, lauserakenne ja tiedosto, josta vuoro on otettu. Näiden tietojen myötä vuoroon on mahdollista palata helposti myös myöhemmin. Lisäksi taulukointi yksinkertaistaa analyysin tekoa, sillä taulukosta on mahdollista poimia tutkimusaineiston tiedot nopeasti.

TAULUKKO 1. Esimerkki Excel-taulukosta

Vuoro	Sanamäärä	Kieli	Huomioita	Tiedosto	Kompleksisuus
This is musta	3	en+fi		Askartelu 1	Cop
I want to see (pahvi)	5	en+fi	Huonosti kuultu	Askartelu 3	Complex VP
Tosta taitaa nyt tulla hevonen	5	fi		Blokus 7	Complex VP

Taulukossa 1 on esillä kolme Ollin vuoroa. Taulukosta selviää, että hän on käyttänyt suomen ja englannin kieliä taulukon kahdessa ylimmässä vuorossaan ja suomen kieltä taulukon alimmassa vuorossaan. Vuoroissa esiintyy kopulalause sekä virkkeet, jotka sisältävät verbiketjun. Vuorot ovat eri tiedostoista. Sanamääriltään vuorot vaihtelevat yleensä yhdestä sanasta noin yhdeksään. Erityiset huomiot liittyvät yleensä epävarmuuteen oikeinkuulemisessa kuten Ollin toisessa vuorossa tiedostossa *Askartelu 3*. Joissain tilanteissa ja litteraateissa epävarmuus on saattanut liittyä myös vuoron varsinaiseen puhujaan.

Tutkimuksessa on vuoroja Eetulta, Ollilta, Marialta, Ilonalta, Elleniltä ja Aavalta. Täysiikäisinä Maria-au pair ja Ilona-äiti edustavat tutkimuksen aikuisia. Loput osallistujat ovat lapsia. Kaikki osallistujat eivät ole osallistuneet nauhoituksiin yhtä paljon kuin toiset, minkä vuoksi vuoroja on taulukoitu jokaiselta eri määrää. Olen rajannut aineistoni ulkopuolelle vuorot, jotka ovat huonosti kuultuja tai jostain syystä epäselviä. Esimerkiksi taulukossa 1 esiintyvä vuoro *I want to see (pahvi)* on huonosti kuultu, minkä vuoksi se on rajattu tutkimusaineiston ulkopuolelle. Etenkin lapsien osalta esiintyi paljon vuoroja, jotka olivat epäselviä tai huonosti kuultuja. Olen jättänyt tutkielman ulkopuolelle myös espanjankieliset vuorot, koska niitä esiintyi aineistossa niin vähän.

Excel-taulukoiden pohjalta jaoin vuorot yksi- ja monikielisiin sekä laskin osallistujien vuorojen keskipituudet, jotta osallistujien vuoroja olisi mahdollista vertailla keskenään. Lisäksi kompleksisuuden koodaaminen mahdollisti vuorojen tarkastelun myös tästä näkökulmasta. Vastaavalla tavalla aineistoa on käsitelty myös Endesfelder Quick ja muut (2020) sekä Näkkäljärvi (2020) tutkimuksissaan.

4. KOODINVAIHTO JA VUOROJEN PITUUDET

Ensimmäisessä analyysiluvussani käsittelen osallistujien vuorojen pituuksia ja koodinvaihtoa jokaisen osallistujan osalta. Lopuksi vertailen kyseisiä ilmiöitä osallistujien välillä alaluvuissa 4.3. ja 4.4. Olen jättänyt tarkastelun ulkopuolelle espanjankieliset vuorot, koska niitä oli niin vähän, ettei niiden tarkastelu olisi antanut riittävän luotettavaa kuvaa niiden esiintymisestä. Siitä huolimatta tulosten prosenttiosuudet on laskettu osallistujien vuorojen kokonaismäärästä, johon myös espanjankieliset vuorot lukeutuvat.

4.1. Lasten vuorojen pituus ja koodinvaihto

Tarkastelen ensin lasten vuorojen pituuksia ja vuoroissa esiintyvää koodinvaihtoa. Lasten vuorojen pituudet, kielivalinnat ja vuorojen sisältämät sanamäärät on merkattu kahteen erilliseen taulukkoon kunkin osallistujan alaluvun kohdalle. Vertailen tuloksia myöhemmin omassa alaluvussa.

4.1.1. Eetu

Eetu on 2-vuotias ja perheen nuorin lapsi. Eetun vuoroja on taulukoitu yhteensä 1619. Epäselvien ja huonosti kuultujen vuorojen karsinnan jälkeen vuoroja on jäänyt taulukkoon yhteensä 538. Olen valinnut kyseiset vuorot tähän tutkimukseen. Lukuun kuuluu myös 7 espanjankielistä vuoroa, jotka on huomioitu vuorojen kokonaismäärässä. Pienestä määrästä johtuen en kuitenkaan tarkastele espanjankielisiä vuoroja taulukossa. Valittujen vuorojen joukossa on tilanteita 32 litteroidusta nauhoituksesta ja tiedostosta. Alla olevassa taulukossa 2 on esitetty Eetun vuoroissa esiintyvät kielet ja niiden osuudet kaikista vuoroista.

TAULUKKO 2. Eetun käyttämät kielet ja niiden osuudet kaikista vuoroista.

Kieli	Suomi	Englanti	Englanti ja suomi
Yksisanaisten vuorojen määrä	104	88	-
Yksisanaisten vuorojen osuus kaikista vuoroista	19 %	16 %	-
Monisanaisten vuorojen määrä	122	65	152
Monisanaisten vuorojen osuus kaikista vuoroista	23 %	12 %	28 %
Yhteensä	226	153	152

Suurin osa Eetun tuottamista vuoroista on suomenkielisiä. Kaikista vuorosta 226 on esitetty pelkästään suomen kielellä. Toiseksi eniten Eetu on käyttänyt englannin kieltä, joka kattaa 16 prosenttia tämän yksisanaista vuoroista ja 12 prosenttia monisanaista vuoroista koko vuoromäärään suhteutettuna. Gaskins ja muut (2019: 8) huomauttavat, että Eetu käyttää englannin kieltä vain au pair -Marian ollessa paikalla. Maria esiintyy lähes jokaisessa nauhoituksessa, joten Eetun englannin kielen käyttö ei välttämättä vastaa todellisuutta. Toisaalta Gaskins ja muut (2019: 8) kertovat Eetun todellisuudessa käyttävän pääasiassa suomen kieltä, mikä vastaa myös tämän tutkielman tuloksia. Sekä englantia että suomen kieltä sisältäviä vuoroja Eetulla on 28 prosenttia kaikista vuoroista. Näissä tilanteissa kieli on vaihtunut kesken vuoron. Kyseiset vuorot edustavat yhdessä pelkästään englantia tai suomea sisältävien vuorojen kanssa enemmistöä. Vuoroja on lähes saman verran kuin englanninkielisiä vuoroja yhteensä. Seuraavassa taulukossa 3 on esitetty Eetun vuorojen sanamäärät ja keskipituudet.

TAULUKKO 3. Eetun vuorojen sanamäärät ja keskipituudet.

Kieli	Suomi	Englanti	Englanti ja suomi	Yhteensä
Sanamäärä	471	264	537	1272
Keskipituus	2,1	1,7	3,5	2,4

Pisimmät vuorot Eetu tuottaa yhdistelemällä englantia ja suomea samassa vuorossa. Nämä vuorot sisältävät yhteensä 537 sanaa, eli keskipituus on 3,5. Eetun lyhimmät vuorot ovat puolestaan englanninkielisiä. Niiden keskimääräinen morfeemimäärä on 1,7. Eetun

suomeksi tuottamien vuorojen keskipituus on 2,1, joka on lähellä kaikkien vuorojen keskipituutta. Tulokset vastaavat Endesfelder Quick ja muiden (2020) tutkimuksen tuloksia, jossa selvisi Eetun monikielisten vuorojen olevan pidempiä kuin yksikielisten. Esimerkki 1 kuvastaa Eetun koodinvaihtoa, jossa tämä käyttää kahta eri kieltä saman vuoron aikana. Esimerkin perässä on suluissa nauhoituksen nimi.

(1) *Not tosi paljon.* (Peli 1)

Esimerkin 1 vuoro alkaa englanninkielisellä sanalla *not* eli 'ei' ja jatkuu suomenkielisillä sanoilla *tosi paljon*. Vuoro muodostuu kolmesta sanasta. Vuoro vastaa pituudeltaan melko hyvin kaikkien englantia sekä suomea sisältävien vuorojen pituuksien keskiarvoa. Näin ollen se edustaa ryhmänsä tavanomaista vuoroa. Vuoro on osa *Peli 1* -nimistä nauhoitusta. Tilanteessa Maria laskee yhdessä Eetun kanssa ja osoittaa lintuja, joita on tämän mielestä paljon. Eetu käyttää englanninkielistä sanaa *not* ja toteaa, ettei lintuja ole tosi paljon. Nauhoituksen tilanne jatkuu Marian ja Eetun välisellä dialogilla.

4.1.2. Olli

Olli on 5-vuotias, eli hän on perheen toiseksi nuorin lapsi. Ollin vuoroja on koko aineistossa yhteensä 1162. Noista vuoroista 669 vuoroa oli selkeitä ja kuultu hyvin, joten ne muodostavat aineistoni Ollin osalta. Ollilla ei ole yhtään espanjankielistä vuoroa aineistossa. Ollin vuoroja on yhteensä 27 eri nauhoituksesta ja tiedostosta. Alla olevassa taulukossa 4 esittelen hänen vuorojensa sisältämät kielen ja niiden osuudet kaikista vuoroista.

TAULUKKO 4. Ollin käyttämät kielet ja niiden osuudet kaikista vuoroista.

Kieli	Suomi	Englanti	Englanti ja suomi
Yksisanaisten vuorojen määrä	127	66	-
Yksisanaisten vuorojen osuus kaikista vuoroista	19 %	9,9 %	-
Monisanaisten vuorojen määrä	211	206	59
Monisanaisten vuorojen osuus kaikista vuoroista	32 %	30,8 %	8,8 %
Vuoroja yhteensä	338	272	59

Taulukossa 4 on esitetty Ollin vuorojen kielivalinnat ja niiden osuudet kaikista aineiston vuoroista. Vuoroissaan Olli käyttää eniten suomen kieltä, mutta myös englannin kielen osuus on huomattava. Suomen ja englannin kieliä hän käyttää lähes samassa suhteessa monisanaisissa vuoroissaan. Sekä englantia että suomea sisältäviä vuoroja on Ollilla vain 8,8 prosenttia kaikista vuoroista. Näin ollen monikielisten vuorojen osuus on melko pieni kaikkiin vuoroihin nähden. Alla olevassa taulukossa 5 on esitetty Ollin vuorojen sanamäärät ja keskipituudet.

TAULUKKO 5. Ollin vuorojen sanamäärät ja keskipituudet.

Kieli	Suomi	Englanti	Englanti ja suomi	Yhteensä
Sanamäärä	834	792	227	1853
Keskipituus	2,5	2,9	3,8	2,8

Taulukosta 5 selviää, että Olli tuottaa pisimmät vuoronsa yhdistelemällä englannin ja suomen kieliä. Näiden vuorojen keskipituus on 3,8. Keskipituus on suurempi kuin kaikkien vuorojen pituuksien yhteenlaskettu keskiarvo 2,8. Toiseksi pisimmät vuorot Olli tuottaa englannin kielellä. Suomen kieltä käyttäessään Ollin vuorojen sanamäärien keskiarvo on 2,5. Näin ollen suomenkieliset vuorot edustavat pituudeltaan lyhimpiä vuoroja, vaikka ero englanninkielisten vuorojen pituuteen onkin pieni. Yhteensä Ollin kaikissa vuoroissa on sanoja 1853. Esimerkki 2 on eräs Ollin vuoroista, joka kuvastaa tämän koodinvaihtoa saman vuoron aikana.

(2) *sitten I take this.* (Askartelu 2)

Esimerkissä 2 on esitetty yksi Ollin vuoroista, jossa hän käyttää sekä suomen että englannin kieltä. Vuoro muodostuu neljästä sanasta, ja se on peräisin Askartelu 2 tiedostosta. Kyseinen vuoro edustaa yhtä Ollin pisimmistä vuoroista, koska se kuuluu suomen ja englannin kieltä sisältävän kategorian alaisuuteen. Toisaalta kyseisiä vuoroja Ollilla on selvästi vähemmän kuin pelkästään suomen tai englannin kieltä sisältäviä vuoroja.

4.1.3. Ellen

Ellen on perheen 8-vuotias lapsi. Ellenillä on nauhoitusten pohjalta taulukoituja vuoroja yhteensä 374, joista 221 on selkeästi kuultu ja sen vuoksi tässä tutkimuksessa mukana. Ellenillä on 11 espanjan kieltä sisältävää vuoroa, jotka on huomioitu vuorojen kokonaismäärässä. Pienen määrän vuoksi en tarkastele espanjankielisiä vuoroja, vaikka ne ovatkin osa Ellenin kaikkia vuoroja. Ellenin vuorot ovat peräisin seitsemästä eri nauhoituksesta ja niiden pohjalta litteroiduista tiedostoista. Taulukossa 6 on esitetty Ellenin vuorojen kielivalinnat ja niiden osuudet kaikista vuoroista.

TAULUKKO 6. Ellenin käyttämät kielet ja niiden osuus kaikista vuoroista.

Kieli	Suomi	Englanti	Englanti ja suomi
Yksisanaisten vuorojen määrä	25	19	-
Yksisanaisten vuorojen osuus kaikista vuoroista	11,3 %	8,6 %	-
Monisanaisten vuorojen määrä	111	62	3
Monisanaisten vuorojen osuus kaikista vuoroista	50,2 %	28,1 %	1,4 %
Vuoroja yhteensä	126	81	3

Yllä olevasta taulukosta 6 käy ilmi, että Ellen käyttää eniten suomen kieltä monisanaisissa vuoroissaan 50,2 prosentin osuudella. Toiseksi eniten hän käyttää monisanaisten vuorojen kohdalla englannin kieltä, joka muodostaa 28,1 prosentin osuuden tämän kaikista vuoroista. Suomen kielen ja englannin kielen osuudet ovat kuitenkin melko lähellä toisiaan yksisanaisten vuorojen kohdalla. Englantia ja suomea sisältäviä vuoroja on yhteensä kolme Ellenin kaikista vuoroista, eli monikielisten vuorojen osuus kaikkiin vuoroihin nähden on pieni. Suomi ja englanti omina vuoroinaan muodostavatkin keskeisimmät kielivalinnat Ellenille. Seuraavassa taulukossa 7 on esitettyä Ellenin vuorojen sanamäärät ja niiden keskiarvo eri kielten kohdalla.

TAULUKKO 7. Ellenin vuorojen sanamäärät ja keskipituudet.

Kieli	Suomi	Englanti	Englanti ja suomi	Yhteensä
Sanamäärä	444	219	11	674
Keskipituus	3,3	2,7	3,7	3,2

Yllä olevasta taulukosta 7 käy ilmi, että Ellen muodostaa keskimäärin pisimmät vuoronsa käyttäessään sekä suomen että englannin kieltä. Näiden vuorojen sanamäärien keskiarvo on 3,2. Monikielisiä vuoroja on Ellenillä melko vähän, kuten aiemmin todettiin. Toiseksi pisimmät vuorot Ellenillä muodostuvat suomea ja englantia yhdistelemällä. Pelkästään englanninkieliset vuorot sisältävät keskimäärin 2,7 sanaa. Pituuksien keskiarvo kaikkien vuorojen osalta on 3,2. Näin ollen sekä suomen- että englanninkieliset vuorot näyttäisivät olevan lähimpänä kaikkien vuorojen keskiarvoa. Esimerkki 3 edustaa yhtä Ellenin vuoroista. Se on yksi Ellenin kolmesta vuorosta, jossa hän käyttää kahta eri kieltä saman vuoron aikana.

(3) *Tree or lehmä*. (Blokus 7)

Esimerkissä 3 Ellen aloittaa vuoronsa kahdella englanninkielisellä sanalla. Sanat *tree* ja *or* tarkoittavat suomeksi 'puu' ja 'tai'. Lopuksi hän sanoo suomenkielisen sanan *lehmä*. Vuoron on peräisin Blokus 7 -tiedostosta. Vuoro havainnollistaa, miten Ellen vaihtaa kieltä englannista suomeen saman vuoron aikana.

4.1.4. Aava

Aava on perheen 10-vuotias lapsi. Hänen vuorojaan on taulukoitu yhteensä 449, joista selkeästi kuultuja vuoroja on 282. Nämä vuorot muodostavat aineistoni Aavan osalta. Yhteensä Aavan vuoroja on viidestä eri nauhoituksesta ja niiden pohjalta tehdyistä litteraateista. Aavan vuoroihin kuuluu myös kahdeksan espanjankielistä vuoroa, joita en kuitenkaan tarkastele pienen määrän vuoksi. Alla olevassa taulukossa 8 on esitetty Aavan käyttämät kielet ja niiden osuudet kaikista vuoroista. Omina riveinään ovat yksi- ja monisanaiset vuorot.

TAULUKKO 8. Aavan käyttämät kielet ja niiden osuudet kaikista vuoroista.

Kieli	Suomi	Englanti	Englanti ja suomi
Yksisanaisten vuorojen määrä	27	52	-
Yksisanaisten vuorojen osuus kaikista vuoroista	9,6 %	18,4 %	-
Monisanaisten vuorojen määrä	54	126	15
Monisanaisten vuorojen osuus kaikista vuoroista	19,1 %	44,7 %	5,3 %
Vuoroja yhteensä	81	178	15

Aava käyttää muista perheen lapsista poiketen selvästi eniten englannin kieltä vuoroissaan. Hänen monisanaisten vuoroistaan 44,7 prosenttia on englanninkielisiä, kun taas suomenkielisten monisanaistenvuorojen osuus kaikista aineiston vuoroista jää 19,1 prosenttiin. Englantia ja suomea Aava käyttää saman vuoron aikana yhteensä viisitoista kertaa. Alla olevassa taulukossa 9 on eritelty Aavan vuorojen sanamäärät eri kielivalintojen yhteydessä. Lisäksi siinä on esitetty pituuksien keskiarvot.

TAULUKKO 9. Aavan vuorojen sanamäärät ja keskipituudet.

Kieli	Suomi	Englanti	Englanti ja suomi	Yhteensä
Sanamäärä	224	496	64	784
Keskipituus	2,8	2,8	4,3	3,3

Taulukosta 9 käy ilmi, että Aava muodostaa pisimmät vuoronsa yhdistelemällä englannin ja suomen kieliä. Näiden vuorojen sanamäärien keskiarvo on 4,3. Suomen kielellä Aava tuottaa keskimäärin 2,8 sanaa ja englannin kielellä saman verran. Kaikkien aineiston vuorojen pituuksien keskiarvo on 3,3. Alla oleva esimerkki 4 kuvastaa yhtä Aavan englanninkielisistä vuoroista. Kyseinen esimerkki koostuu kahdeksasta sanasta. Esimerkissä 5 Aava puolestaan käyttää sekä englantia että suomea, koska *salmiakki* mielletään suomenkieliseksi sanaksi. Esimerkissä on kuusi sanaa. Esimerkeissä olevat vuorot ovat Aavan keskimääräisiä vuoroja pidempiä.

(4) *I like to very much to see photos.* (Tammikuu 1)

(5) *but there is not salmiakki candy.* (Tammikuu 1)

Esimerkki 4 sisältää useiden Aavan muiden vuorojen tavoin vain englanninkielisiä sanoja. Yhdessä 177 muun vuoron kanssa kyseinen vuoro edustaa Aavalle tavanomaista kielivalintaa. Esimerkissä 5 Aava käyttää myös pääasiassa englannin kieltä viiden sanan yhteydessä, mutta yksi sana on suomenkielinen. Sanan *salmiakki* jälkeen Aava vaihtaa kielen takaisin englantiin jatkaen sanalla *candy* eli 'karkki'. Molemmat esimerkit ovat tiedostosta *Tammikuu 1*.

4.2. Aikuisten vuorojen pituus ja koodinvaihto

Tässä alaluvussa tarkastelen aineistoni aikuisten vuorojen pituuksia ja vuoroissa esiintyvää koodinvaihtoa. Lasten alalukujen tavoin myös aikuisten alaluvut sisältävät taulukoita, joista voi hahmottaa kielivalinnat, niiden määrät ja vuorojen pituudet. Vertailen taulukoista esiin nousevia tuloksia osallistujien koodinvaihdon mahdollisista eroista ja yhtäläisyyksistä erillisessä alaluvussa 4.3 ja 4.4.

4.2.1. Maria eli au pair

Maria on perheen espanjankielinen au pair. Hänen vuorojaan on taulukoitu yhteensä 3756. Näistä vuoroista 2478 on selkeitä ja kuultu hyvin, joten ne ovat valikoituneet tarkasteltavaksi. Yhteensä vuoroja on 29 eri nauhoituksesta ja tiedostosta. Marialla on 87 espanjan kieltä sisältävää vuoroa, mutta en tarkastele niitä, koska en ole tarkastellut espanjankielisiä vuoroja muidenkaan osallistujien kohdalla. Näin ollen perheenjäsenten sekä lasten ja aikuisten vertailu on selkeämpää. Espanjankieliset vuorot on kuitenkin huomioitu kaikkien vuorojen kokonaismäärässä, jonka perustella kielten osuudet on laskettu. Alla olevassa taulukossa 10 on esitetty Marian käyttämät kielet ja niiden osuudet kaikista aineiston vuoroista.

TAULUKKO 10. Marian käyttämät kielet ja niiden osuudet kaikista vuoroista.

Kieli	Suomi	Englanti	Englanti ja suomi
Yksisanaisten vuorojen määrä	333	265	-
Yksisanaisten vuorojen osuus kaikista vuoroista	13,4 %	10,6 %	-
Monisanaisten vuorojen määrä	341	1188	266
Monisanaisten vuorojen osuus kaikista vuoroista	13,7 %	47,9 %	10,7 %
Vuoroja yhteensä	674	1451	266

Taulukosta 10 selviää, että Maria käyttää eniten englannin kieltä 47,9 prosentin osuudella monisanaisten vuorojen kohdalla. Toiseksi eniten hän käyttää suomea, joka muodostaa noin 13 prosentin osuuden sekä yksi- että monisanaisten vuorojen kielivalinnoista. Lisäksi Maria käyttää englantia ja suomea yhtäaikaaisesti 266 kertaa. Englanti näyttäytyy Marian tyypillisimpänä kielivalintana, sillä Maria hyödyntää kyseistä kieltä huomattavasti enemmän kuin muita kieliä. Alla olevassa taulukossa 11 on eritelty tarkemmin, minkä pituisia vuoroja Maria muodostaa kullakin kielellä.

TAULUKKO 11. Marian vuorojen sanamäärät ja keskipituudet.

Kieli	Suomi	Englanti	Englanti ja suomi	Yhteensä
Sanamäärä	1270	5522	1501	8 293
Keskipituus	1,9	3,8	5,6	3,8

Taulukossa 11 on esitelty Marian vuorojen sanamäärät kunkin kielen kohdalla. Lisäksi siinä on eritelty, kuinka monta morfeemia vuoroissa esiintyy keskimäärin. Taulukon mukaan Maria muodostaa pisimmät vuoronsa yhdistelemällä englantia ja suomea.

Englanninkieliset vuorot puolestaan vastaavat keskiarvoltaan kaikkien vuorojen keskipituutta, eli niiden keskipituus on 3,8. Tähän nähden suomenkieliset vuorot ovat melko lyhyitä, koska niiden keskipituus on 1,9. Englanti on Marialle suomea vahvempi vieras kieli, mikä voisi selittää erot suomenkielisten ja englanninkielisten vuorojen pituuksissa. Alla olevissa esimerkeissä 6 ja 7 on havainnollistettu Marian vuoroja ja tämän kielivalintoja.

(6) *and tämä pinkki.* (Askartelu 2)

(7) *come on take one from here.* (Peli 1)

Esimerkissä 6 Maria käyttää sekä englantia että suomea saman vuoron aikana. Vuoro muodostuu kolmesta sanasta. Vuoro alkaa englannin kielen sanalla *and* ja se päättyy suomenkielisiin sanoihin *tämä* ja *pinkki*. Esimerkki on tiedostosta *Askartelu 2*. Esimerkki 7 edustaa yhtä Marian monista englanninkielisistä vuoroista. Se muodostuu kuudesta sanasta. Esimerkki on tiedostosta *Peli 1*.

4.2.2. Ilona eli äiti

Ilona on perheen äiti. Hänen vuorojaan on taulukoitu yhteensä 242, joista 140 on kuultu selkeästi ja sen vuoksi valikoitu tähän tutkimukseen. Ilonan vuoroja on tutkimuksessa mukana 16 eri nauhoituksesta ja tiedostosta. Hänellä ei ole yhtään espanjan kieltä sisältävää vuoroa. Taulukossa 12 on havainnollistettu, mitä kieliä Ilona käyttää ja millaisessa suhteessa ne ovat keskenään. Taulukossa on eroteltu yksi- ja monisanaiset vuorot toisistaan.

TAULUKKO 12. Ilonan käyttämät kielet ja niiden osuudet kaikista vuoroista.

Kieli	Suomi	Englanti	Englanti ja suomi
Yksisanaisten vuorojen määrä	34	15	-
Yksisanaisten vuorojen osuus kaikista vuoroista	24 %	11 %	-
Monisanaisten vuorojen määrä	44	41	6
Monisanaisten vuorojen osuus kaikista vuoroista	31 %	29 %	4 %
Vuoroja yhteensä	78	56	6

Taulukosta 12 voi havaita, että Ilona käyttää eniten suomen kieltä. Yksisanaisten vuorojen osalta suomen kieli muodostaa 24 prosentin osuuden hänen kaikista vuoroistaan. Hän käyttää kuitenkin myös englantia, sillä on 11 prosenttia hänen vuoroistaan on englanninkielisiä yksisanaisia vuoroja. Monisanaisten vuorojen kohdalla englannin ja suomen kielten esiintyvyydet ovat erittäin lähellä toisiaan. Lisäksi Ilona käyttää kuudessa vuorossaan sekä englannin että suomen kieltä. Alla olevassa taulukossa 13 on esitetty Ilonan vuorojen pituudet ja sanamäärien keskiarvot kunkin kielen kohdalla.

TAULUKKO 13. Ilonan vuorojen sanamäärät ja keskipituudet.

Kieli	Suomi	Englanti	Englanti ja suomi	Yhteensä
Sanamäärä	199	209	32	448
Keskipituus	2,6	4,4	5,3	3,2

Taulukosta 13 käy ilmi, että Ilona muodostaa keskimäärin pisimmät vuoronsa englantia ja suomea yhdistelemällä. Niiden sanamäärien keskiarvo on 5,3, kun kaikkien vuorojen yhteenlaskettu keskiarvo on 3,2. Suomenkieliset vuorot näyttävät olevan taulukon valossa kaikkein lyhimpiä. Englanninkieliset vuorot puolestaan ovat pituudeltaan melko lähellä monikielisten vuorojen pituuksia. Taulukoiden 12 ja 13 tietojen pohjalta selviää, että

Ilonan yleisin vuoro on monisanainen ja suomenkielinen. Esimerkissä 8 on esitetty tavanomaista tilannetta kuvaava vuoro, joka muodostuu kahdesta sanasta. Toisaalta esimerkissä 9 on puolestaan suomenkielinen vuoro, joka on nelisanainen. Vuoro on näin ollen pidempi kuin Ilonan suomenkieliset vuorot keskimäärin.

(8) *Peli pois.* (Blokus 8)

(9) *siinä paha missä mainitaan.* (Uusi vuosi)

Esimerkissä 8 Ilona pyytää viemään pelin pois. Kyseinen tilanne on tiedostosta nimeltä *Blokus 8*. Esimerkissä 9 Ilona käyttää neljää sanaa ja kertoo perinteisen suomenkielisen sanonnan. Esimerkki on peräisin *Uusi vuosi* -tiedostosta. Molemmat esimerkit ovat suomenkielisiä, joten vuorot ovat Ilonalle ominaisia.

4.3. Perheenjäsenten koodinvaihdon ja vuorojen pituuksien vertailu

Tässä alaluvussa tarkastelen perheenjäsenten koodinvaihdon ja vuorojen pituuksien eroja ja yhtäläisyyksiä. Perheenjäseniin kuuluvat tässä tutkielmassa lapset, äiti-Ilona ja au pair-Maria. Näin ollen kaikki osallistujat ovat perheenjäseniä. Viitataan edellisten alalukujen taulukoihin ja niiden esittämiin tietoihin jokaisen perheenjäsenen koodinvaihdosta ja sanamääristä.

Ilona-äidin kielivalinnat ovat lähellä Ollin koodinvaihtoa ja eri kielivalintojen osuuksia. Aava ja Maria poikkeavat muista perheenjäsenistä koodinvaihdon saralla englannin kielen suuren osuuden vuoksi. He ovat perheenjäsenistä ainoita, jotka käyttävät englantia suomea enemmän. Ero suomen kielen käyttöön on selkeä, joten heidän koodinvaihtoaan voidaan perustellusti pitää poikkeavana muihin perheenjäseniin verrattuna. Toisaalta Marian ja Aavan koodinvaihdossa on myös eroja: Maria käyttää englantia enemmän monisanaisissa vuoroissaan, kun taas Aava käyttää englantia suomen kieltä enemmän sekä yksi- että monisanaisissa vuoroissaan. Maria käyttää suomen kieltä hieman englantia enemmän yksisanaisissa vuoroissaan.

Ilona-äiti käyttää englannin ja suomen kieliä melko samassa suhteessa erityisesti monisanaisten vuorojen osalta. Vastaavanlainen tilanne on myös Ollilla, jonka

monisanaisten vuorojen määrät suomen ja englannin kielten kohdalla ovat melko lähellä toisiaan. Ellenin englannin kielen käyttö on puolestaan selkeästi vähäisempää kuin suomen kielen erityisesti monisanaisten vuorojen kohdalla. Eetulla taas on perheenjäsenistä selvästi eniten monikielisiä vuoroja ja Ellenillä vähiten.

Perheenjäsenten välillä on eroja koodinvaihdon lisäksi myös vuorojen pituuksissa. Marian kaikkien vuorojen keskipituudet edustavat perheenjäsenten pisimpiä vuoroja, koska niiden keskimääräinen sanamäärä on 3,8. Toisaalta myös Ilonan ja Ellenin vuorot ovat keskimäärin lähes yhtä pitkiä, koska niiden keskimääräinen sanamäärä on Ilonan osalta 3,2 ja Ellenin 3,1. Myös Aavan vuorojen keskipituus on lähellä edellä mainittuja tuloksia, sillä se on 3,3. Eetun vuorot puolestaan koostuvat keskimäärin vain 2,4 sanasta. Näin ollen hänen vuoronsa ovat keskimäärin lyhyempiä kuin muiden perheenjäsenten. Toisaalta myös Ollin vuorojen keskiarvo sanamäärän osalta on 2,8, joten keskiarvo on melko lähellä Eetun vuorojen keskipituutta. Tuloksista voi tehdä johtopäätöksen, jonka mukaan Ellenin ja Aavan vuorot ovat keskimäärin pidempiä kuin Ollin ja Eetun. Toisaalta taas Marian vuorot ovat keskimäärin pidempiä kuin isompien ja pienempien lasten. Ilonan vuorot ovat myös keskimäärin pidempiä kuin lasten, jos Aavaa ei oteta huomioon. Tietysti erot ovatkin melko pieniä etenkin Ilonan, Aavan ja Ellenin välillä, joten tulosten pohjalta on vaikea tehdä johdonmukaisia yleistyksiä.

Jokainen perheenjäsenistä tuottaa keskimäärin pisimmät vuoronsa englantia ja suomea yhdistelemällä. Tosin on hyvä muistaa, että monikieliset vuorot ovat aina monisanaisia, joten luonnollisesti myös vuorojen pituudet voivat olla keskimäärin pidempiä kuin yksikieliset vuorot. Monikielisten vuorojen pituus verrattuna muihin vuoroihin edustaa kuitenkin yhtäläisyyttä perheenjäsenten välillä.

Eetu ja Ellen muodostavat keskimäärin lyhimmät vuoronsa englannin kielellä. Ilonan sekä Marian keskimäärin lyhimmät vuorot ovat suomenkielisiä kuten myös Ollilla. Ollin suomenkielisten vuorojen pituudet ovat kuitenkin lähellä tämän englanninkielisten vuorojen pituuksia. Aavan vuoroista suomen- ja englanninkieliset ovat yhtä lyhyitä. On mielenkiintoista, että Marian lisäksi Ilonan ja Ollin vuoroista lyhimmät ovat suomenkielisiä, vaikka molemmilla suurin osa vuoroista on tuotettu suomen kiellä. Marialla puolestaan suomenkielisiä vuoroja on huomattavasti vähemmän kuin

esimerkiksi englanninkielisiä. Lisäksi suomen kieli ei ole Marian ensikieli, joten vaikuttaa luonnolliselta, ettei hän tuota keskimäärin pisimpiä vuorojaan suomeksi.

4.4. Aikuisten ja lasten koodinvaihdon ja vuorojen pituuksien vertailu

Aikuisten kaikkien vuorojen yhteinen keskipituus on edellä esiteltyjen tietojen pohjalta ja yhteenlaskettujen keskiarvojen perusteella 3,5 ja lasten vastaava keskipituus 2,9. Tulosten perusteella voidaankin todeta, että aikuiset muodostavat keskimäärin pidempiä vuoroja kuin lapset. Monikielisten vuorojen osalta tilanne on vastaavanlainen: aikuisten vuorojen keskipituus on 5,4 ja lasten 3,8. Jokaisella osallistujalla monikieliset vuorot ovat siis keskimäärin yksikielisiä pidempiä, mikä toistaa Endesfelder Quick ja muiden (2020) tutkimuksen tuloksia. Suomenkielisten vuorojen keskipituus on 2,3 aikuisilla ja englanninkielisten vuorojen keskipituus 4,1. Lapsilla vastaavat lukemat ovat suomenkielisten vuorojen osalta 2,8 ja englanninkielisten 2,5. Lasten suomenkielisten vuorojen keskipituus on siis hieman suurempi kuin aikuisilla, vaikka ero onkin pieni. Englanninkieliset vuorot ovat puolestaan huomattavasti keskimäärin pidempiä aikuisilla kuin lapsilla. Näin ollen aikuisten vuorot ovat siis keskimäärin pidempiä kuin lapsilla, ellei kyse ole suomenkielisistä vuoroista. Vaikuttaisikin siltä, että lapset voivat muodostaa keskimäärin aikuisia pidempiä vuoroja suomen kielellä, mutta aikuiset muodostavat keskimäärin lapsia pidempiä vuoroja käyttäessään englantia tai kahta kieltä yhtäaikaisesti. Toisaalta aikuisten yhteenlasketuissa vuoroissa painottuvat Marian vuorot, sillä niitä on Ilonan vuoroja enemmän.

Tuloksia voi tarkastella myös isojen ja pienten lasten sekä aikuisten vertailun kautta. Isompien lasten, eli Ellenin ja Aavan, vuorojen keskipituus on 3,3 sanaa, kun taas pienempien lasten, eli Eetun ja Ollin, vuorojen keskipituus on vain 2,6 sanaa. Lasten kaikkien vuorojen yhteinen keskipituus on 2,9 sanaa, joten pienimpien lasten vuorojen keskipituus alentaa kaikkien lasten yhteenlaskettujen vuorojen keskipituutta. Isompien lasten vuorojen pituus puolestaan on lähellä aikuisten vuorojen keskipituutta, joka on 3,5 sanaa. Tämän tuloksen valossa voitaisiin pohtia, vastaavatko 8- ja 10-vuotiaiden lasten vuorojen pituudet jo aikuisten vastaavia. Ainakin isompien lasten vuorojen keskipituudet eroavat selvästi 2- ja 5-vuotiaiden sisarustensa vastaavista, joten heidän vuorojensa keskipituudet vastaavat enemmän aikuisten vuorojen pituuksia. Toisaalta isompien lasten

englanninkielisten vuorojen keskipituus 2,6 sanaa on lähellä kaikkien lasten vuorojen keskipituutta, joka on 2,5 sanaa. Suomenkieliset vuorotkin ovat isommilla lapsilla kaikkien lasten vuorojen keskipituutta vain hieman pidemmät, kun kyseisten vuorojen keskipituus isommilla lapsilla on 3,1. Isompien lasten monikielisten vuorojen yhteinen keskipituus on 4, joten tulos on lähellä kaikkien lasten yhteenlaskettua keskipituutta, joka on 3,8. Pienemmillä lapsilla suomenkielisten vuorojen yhteinen keskipituus on 2,3 sanaa, mikä vastaa myös heidän englanninkielisten vuorojensa yhteistä keskipituutta. Monikielisten vuorojen vastaava keskipituus on 3,7. Isompien lasten vuorot ovat siis keskimäärin aina pidempiä kuin pienempien lasten.

Aikuisten yhteenlasketuista vuoroista 57,6 prosenttia on englanninkielisiä. Lapset puolestaan käyttävät englannin kieltä 40 prosentissa yhteenlasketuista vuoroistaan. Tämän tuloksen mukaan aikuiset siis käyttävät vuoroissaan lapsia enemmän englannin kieltä. Toisaalta taas lapset käyttävät vuoroissaan enemmän suomen kieltä: lasten suomenkielisten vuorojen osuus yhteenlasketuista vuoroistaan on 45,1 prosenttia ja aikuisten 28,7 prosenttia. Ero lasten ja aikuisten koodinvaihdossa on siis huomattava. Monikielisten vuorojen osalta tilanne kahden ryhmän välillä on yhtäläisempi: aikuisilla monikielisiä vuoroja on 10,4 prosenttia ja lapsilla 13,4 prosenttia. Näin ollen sekä aikuiset että lapset käyttävät vuoroissaan lähes yhtä paljon kahta kieltä samanaikaisesti.

Lapsilla on hieman enemmän monikielisiä vuoroja kuin aikuisilla. Isojen lasten suomen kielen käyttö on lähellä kaikkien lasten yhteenlaskettua prosenttiosuutta, koska se on 41,2 prosenttia heidän kaikista vuoroistaan. Pienten lasten kaikista vuoroista 46,7 prosenttia on suomenkielisiä, eli he nostavat kaikkien lasten keskiarvoa suomen kielen osalta. Toisaalta taas isojen lasten englannin kielen käyttö vastaa enemmän aikuisten kielivalintaa kuin pienten lasten. Isojen lasten kaikista vuoroista 51,5 prosenttia on englanninkielisiä, kun taas pienten lasten vastaava osuus on 35,2 prosenttia kaikista heidän vuoroistaan. Isojen lasten monikielisten vuorojen osuus puolestaan poikkeaa aikuisten vastaavista, sillä isojen lasten monikielisten vuorojen osuus on 3,6 prosenttia heidän kaikista vuoroistaan. Pienillä lapsilla vastaava osuus on jopa 17,5 prosenttia kaikista vuoroista, eli pienillä lapsilla on eniten monikielisiä vuoroja aikuisiin ja isompiin lapsiin verrattuna. Osuudet on laskettu isojen ja pienten lasten sekä aikuisten yhteenlasketuista vuoroista ja kielivalinnoista.

5. VUOROJEN KOMPLEKSISUUS

Tässä luvussa tarkastelen osallistujien vuorojen kompleksisuuksia ja vertailen niitä keskenään. Jokaiselta osallistujalta tarkasteluun on valikoitunut sata vuoroa. Taulukossa 14 on esitetty lauserakenteiden jaottelu, lyhenteet ja selitykset. Lisäksi taulukossa on myös esimerkkejä eri tapauksista. Osallistujien vuorojen tarkastelussa ja vertailussa keskityn erityisesti lause-, lauseke- ja sanatasoihin. Näin ollen suppeampien alakategorioiden tarkastelu on vähäisempää. Mainitsen jokaisen osallistujan kohdalla, kuinka monta kompleksisuuden kategoriaa heidän vuoronsa sisältävät. Näillä viitataan kaikkiin erilaisiin merkintöihin, joita olen tehnyt osallistujien vuoroihin Excel-taulukossa. Koen ratkaisun olevan perusteltu, sillä suurempien tasojen tarkastelu mahdollistaa myös isompien lukujen vertailun. Suuremmat kokonaisuudet havainnollistavat kompleksisuuksissa esiintyviä eroja paremmin kuin suppeat alakategoriat. Lisäksi yksittäiset ja suppeat alakategoriat eivät välttämättä kuvaa kompleksisuuksia tarkoituksenmukaisesti, sillä yksittäiset vuorot tietyssä alakategoriassa voivat olla sattumaa.

TAULUKKO 14. Lauserakenteiden jaottelu.

Taso	Lauserakenteen nimi / lyhenne	Selitys	Esimerkki
Fragmenttitaso	Frag	Fragmentti	<i>And. Noni.</i>
Lauseketaso	NP/AP/VP/PP	Substantiivi-, adjektiivi, verbi- ja adpositiolausekkeet	<i>Ugly. (AP) Lunta. (NP) In Spain. (PP)</i>
Fragmentti-, lauseke- tai lausetaso	Quest	Kysymyslause	<i>What is it in Spain eetu?</i>
Lausetaso	SV	Intransitiivilause	<i>Hei mä meen koko ajan.</i>
	SVO	Transitiivilause	<i>Nyt aukaset suun.</i>
	Imp	Imperatiivilause	<i>Oota Olli.</i>
	COP	Kopulalause	<i>This is sad.</i>
	Complex S	Yhdyslause	<i>No ei oo ihme että siinä on tommosta.</i>
Complex VP	Lauseessa kaksi verbiä	<i>Olli ei enää jaksa pelata.</i>	

Taulukossa 14 esitellyt lauserakenteiden tasot on jaoteltu kolmeen osaan niiden kompleksisuutensa perusteella. Tasot etenevät yksinkertaisimmista rakenteista kompleksisimpiin rakenteisiin ylhäältä alas. Näin ollen fragmenttitasolla esiintyvät kaikista yksinkertaisimmat rakenteet eli fragmentit (Frag). Toiseksi kompleksisimman tason muodostaa lauseketaso, johon kuuluvat erilaiset lausekkeet (NP/AP/VP/PP). Lausetaso puolestaan kattaa kaikista kompleksisimmat rakenteet. Lausetasolle kuuluvat imperatiivilause (Imp), subjektin ja olla-verbin sisältävä kopulalause (COP) sekä objektittomat intransitiiviset (SV) ja objektin saavat transitiiviset (SVO) lauseet. Lisäksi yhdyslauseet (Complex S) ja kaksi verbiä sisältävät lauseet (Complex VP) kuuluvat lausetasolle. Kysymyslauseet (Quest) voivat sijoittua mille tasolle vain, sillä kysymyslause voi olla fragmentti, lauseke tai finiittiverbin sisältävä lause. Omassa aineistossani ne sijoittuvat kuitenkin pääasiassa lausetasolle.

Lauserakenteiden luokitteluni noudattaa pääpiirteittäin Endesfelder Quickin ja muiden (2020) sekä Näkkäläjärven (2020) käyttämää jaottelua. Olen kuitenkin lisännyt lausetasolle myös kopulalauseen, koska kyseistä lausetyyppiä esiintyi aineistossani melko runsaasti. Lisäksi halusin erotella omaksi kategoriakseen kaksi verbiä, esimerkiksi verbiketjun, sisältävät lauseet, minkä myötä jaotteluuni liittyi Complex VP -kategoria. Kyseinen kategoria oli mielestäni hyvä lisätä jaotteluun, sillä kompleksisuuden jaotteluni on verbikeskeinen (ks. luku 2.2.). Toisaalta tässä tutkielmassa en keskity tarkastelemaan alakategorioita jaottelun jälkeen vertailun selkeyden vuoksi.

Endesfelder Quick ja muut (2020: 6) määrittelevät fragmenttien olevan lausumia, jotka eivät sovi muihin koodattuihin kategorioihin. Näin ollen fragmentit edustavat jaottelun ulkopuolelle jääneitä lausumia. Fragmentteihin lukeutuvat yleensä esimerkiksi partikkelit. Taipumattomat partikkelit ovat lauseen rakenteen kannalta syntaktisesti valinnaisia (VISK 2008 § 794). Partikkelien alakategorian muodostavat dialogipartikkelit ovat vuorovaikutuksen ohjailun välineitä (VISK 2008 § 797), joita aineistossani edustavat dialogipartikkelit *joo* ja *yeah*. Aineistossani esiintyvät partikkelit ovatkin pääasiassa juuri dialogipartikkeleita. Lisäksi fragmentteihin kuuluvat myös adverbit. Adverbit eroavat partikkeleista siinä, että ne saavat määritteitä (VISK 2008 § 646). Aineistossani esiintyvä adverbi *ööh down on* edustaa fragmenttia.

Lausekkeet jakautuvat edellä todetun mukaisesti substantiivi-, adjektiivi-, verbi-, ja adpositiolausekkeisiin. Substantiivista ja sen laajennuksista muodostuva kokonaisuus on substantiivilauseke (NP), jossa substantiivi on edussanana, joka voi saada määritteen tai täydennyksen (VISK 2008 § 562). Esimerkiksi aineiston vuorossa *tommosia luita* määritteenä toimii *tommosia* ja edussanana *luita*. Käytän tutkielmassani VISKin määritelmää adjektiivilausekkeesta. Sen mukaan adjektiivista ja sen laajennuksista muodostuva kokonaisuus on adjektiivilauseke, jossa adjektiivi on edussanana. Adjektiivilauseke voi käsittää pelkän adjektiivin tai adjektiivin sekä erilaisia laajennuksia. (VISK 2008 § 611.) Esimerkiksi vuoro *colorful*, eli 'värikäs', on adjektiivilauseke, mutta vuoro *very angry face* on substantiivilauseke, koska edussana on substantiivi.

Verbilausekkeella (VP) tarkoitetaan kielitieteellisessä kirjallisuudessa useimmiten sellaista verbiedussanaista kokonaisuutta, jossa yksi täydennyksistä, subjekti, ei ole mukana (VISK 2008 § 443). Toisaalta käsitettä *verbilauseke* ei kuitenkaan käytetä ISK:n kieliopissa (VISK 2008 § 439). Endesfelder Quick ja muut (2020: 6) määrittelevät verbilausekkeen olevan vuoro, jossa on verbi muttei subjektia. Verbilausekkeita ei esiinny aineistossani kovin montaa, mutta yksi esimerkki sellaisesta on vuoro *using this* eli 'tätä käyttämällä'. Myöskään adpositiolausekkeita ei ole aineistossani montaa. Adpositiolauseke eli pre- tai postpositiolauseke (PP) muodostuu pelkkinä adpositioina käytettävien sanojen ja substantiivilauseketäydennyksen myötä (VISK 2008 § 699). Esimerkiksi vuorossa *in Spain* esiintyy adpositio *in* ja substantiivitäydennys *Spain*.

Transitiivi- ja intransitiivilause eroavat toisistaan sen suhteen, onko lauseessa subjektin lisäksi myös objekti. Objektiton intransitiivilause ilmaisee yleensä suuntautumaton toimintaa, ja objektin sisältävä transitiivilause puolestaan kuvaa tulokseen johtavaa tai pyrkivää tekoa. (VISK 2008 § 891.) Esimerkiksi vuoro *we can play* on intransitiivilause ja vuoro *he take my pie* transitiivilause. Kopulalauseessa on verbinä *olla*. Siinä on subjektin ohella toisena jäsenenä predikatiivi tai adverbiaali (VISK 2008 § 891). Esimerkiksi vuoro *tää on taiteellinen* on kopulalause, sillä siinä on subjekti *tää*, olla-verbi sekä predikatiivi *taiteellinen*. Olen jaotellut kopulalauseet omaksi kategoriakseen tässä tutkimuksessa niiden runsaan määrän vuoksi.

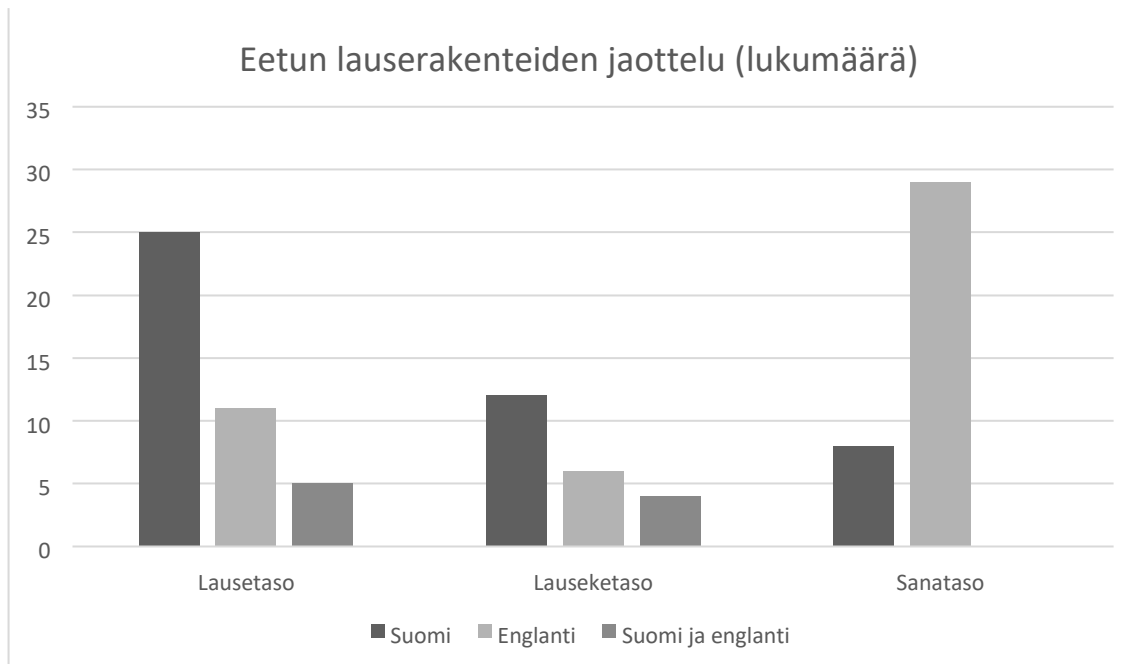
Imperatiivimuodon sisältävä lause edustaa omaa lausetyyppiään eli käskylausetta (Imp), joka on subjektiton ja yleensä myös verbialkuinen. Sen keskeisenä puhefunktiona on kehotuksen tai pyynnön esittäminen vastaanottajalle. (VISK 2008 § 889.) Esimerkiksi vuoro *anna minulle yksi* on imperatiivilause. Interrogatiivi- eli kysymyslauseella (Quest) puolestaan puhuja osoittaa epä tietoisuutta jostain asiain tilasta ja esittää vastaanottajalle kehotuksen tarjota puuttuva tieto. Kysymyslauseet voivat alkaa kysymyssanalla tai lauseenalkuiseen sanaan tai lausekkeeseen liitetyllä partikkelilla *-ko*. (VISK 2008 § 888.) Esimerkiksi vuoro *minkä väristä on tämä* edustaa kysymyslauseetta. Kysymyslauseet voivat sijoittua mihin tahansa kolmesta päätasosta, sillä ne voivat muodostua yksittäisistä sanoista tai kokonaisista virkkeistä. Lähtökohta vastaa Endesfelder Quickin ja muiden (2020) sekä Näkkäläjärven (2020) jaottelua.

Yhdyslause (Complex S) kuvastaa kompleksista lausetta, joka voi olla kahden tai useamman rinnasteisen lauseen tai päälauseen ja sitä määrittävien adverbiaalisten sivulauseiden muodostama. Lisäksi yhdyslause voi muodostua siten, että lause on toisessa lauseessa verbin täydennyksenä: subjektina, objektina tai adverbiaalitäydennyksenä tai NP:n osana, substantiivin tai adjektiivin määritteenä. (VISK 2008 § 882.) Esimerkiksi vuorossa *eeh finnish is not good if you say you are* on kyse yhdyslauseesta. Lausetasolle sijoittuva rakenne Complex VP edustaa puolestaan virkettä, jossa esiintyy kaksi verbiä. Kategoriaan kuuluvat esimerkiksi verbiketjun sisältävät vuorot, kuten *yes I have put some things*. Verbiketjussa infinitiivi liittyy modaaliseen tai muuhun abstraktiin verbiin ja muodostaa sen kanssa kaksi- tai useampiverbisen predikaatin (VISK § 496).

5.1. Lasten vuorojen kompleksisuus

5.1.1. Eetu

Eetun kaikista vuoroista on valikoitu sata vuoroa, joiden pohjalta tarkastelen kompleksisuuksia. Hänen vuoronsa jakautuvat viiteentoista eri kompleksisuuden kategoriaan. Kuvaajassa 1 olen kuitenkin jakanut vuorot kolmeen tasoon: lause-, lauseke- ja sanatasoon. Tällä tavoin vuorojen kompleksisuuksien tarkastelu ja vertailu luonnistuu hyvin, koska luvut ovat alakategorioita suurempia. Seuraavaksi tarkastelen Eetun vuorojen kompleksisuuksia ja niiden muotoa kuvaajan 1 lukujen perusteella.

KUVAAJA 1. Eetun lauserakenteiden jaottelu.

Kuvaajassa 1 on esitetty Eetun lauserakenteiden jaottelu. Kuvaajasta selviää, että Eetun lauserakenteiden suurin yksittäinen luokka on sanataso englanninkieliset vuorot. Niitä on yhteensä 29. Toisaalta suomenkielisistä vuoroista sanataso vuoroja on vähiten. Suomenkielisiä vuoroja on eniten lausetasossa. Lausetaso muodostaa suurimman kokonaisuuden kolmesta eri tasosta. Siihen kuuluu yhteensä 41 vuoroa, kun taas lauseketasossa on 22 vuoroa ja sanatasossa 37 vuoroa. Lausetasossa on 25 suomenkielisen vuoron lisäksi 11 englanninkielistä vuoroa ja viisi suomen ja englannin kieliä sisältävää vuoroa. Lauseketasossa suomenkielisiä vuoroja on yhteensä 12, englanninkielisiä vuoroja kuusi ja suomea ja englannin kieliä sisältäviä vuoroja on neljä. Sanatasossa 29 englanninkielisen vuoron lisäksi on kahdeksan suomenkielistä vuoroa. Kyseisessä tasossa ei ole lainkaan sekä suomea että englantia sisältäviä vuoroja. Alla on esitetty kolme esimerkkiä Eetun vuoroista, joissa ilmenee kompleksisuuden kolme eri tasoa.

(10) *Missä se sininen on?* (Quest., Peli 1)

(11) *Lakki.* (NP., Put your housut on)

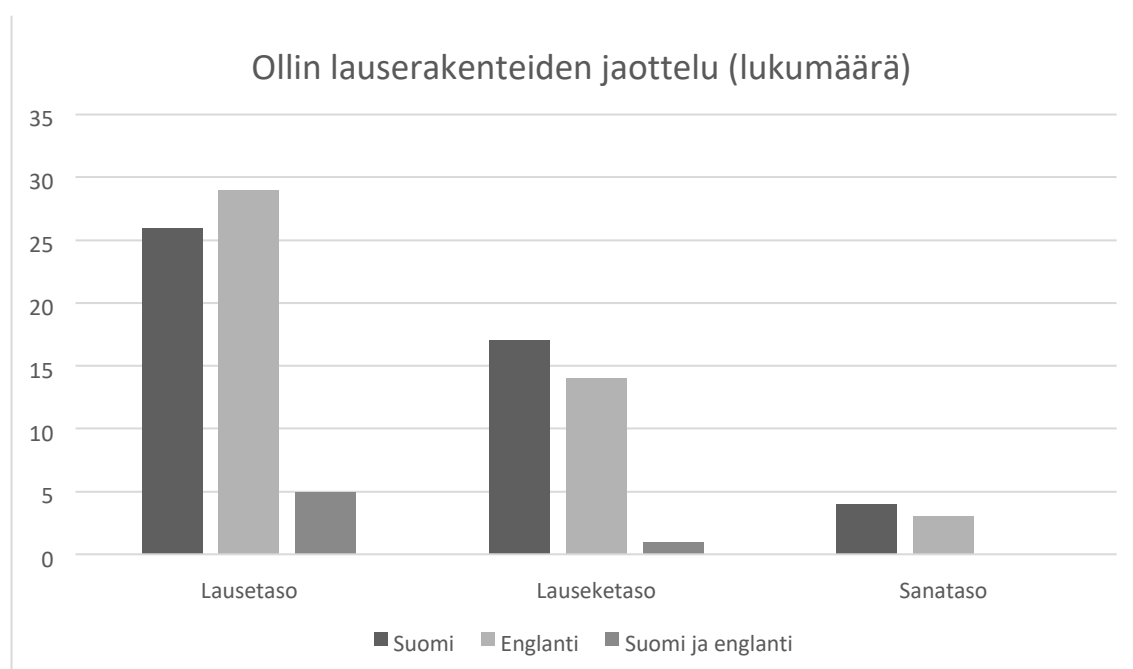
(12) *Yes yes yes.* (Frag., Peli 1)

Yllä olevissa esimerkeissä on esitetty Eetun erilaisia lauserakenteita, joita hän on nauhoitusten aikana käyttänyt. Esimerkissä 10 Eetu esittää kysymyksen, joka kuuluu tutkielmani jaottelun mukaisesti lausetasoon. Esimerkki 11 muodostuu puolestaan yhdestä sanasta, joka on osa lauseketasoa. Esimerkissä 12 on Eetun vuoro, joka edustaa fragmenttia. Vuorossa toistetaan kolmeen kertaan englanninkielinen sana *yes*, joka tarkoittaa suomeksi 'kyllä'. Edellä mainitut esimerkit edustavat Eetun vuorojen erilaisia tasoja ja niiden kategorioita.

5.1.2. Olli

Ollin kaikista vuoroista on muiden tavoin valikoitu sata vuoroa, joiden pohjalta kompleksisuuksia arvioidaan. Hänen vuoronsa jakautuvat yhteentoista eri kompleksisuuden kategoriaan. Seuraavaksi tarkastelen Ollin vuorojen kompleksisuuksia ja niiden muotoa.

Kuvaajassa 2 on eritelty Ollin lauserakenteiden jaottelu.

KUVAAJA 2. Ollin lauserakenteiden jaottelu.

Kuvaajasta 2 selviää, että Ollin vuorot sijoittuvat valtaosin lausetasolle. Valituista vuoroista yhteensä 60 kuuluu lausetasoon. Lauseketasoon puolestaan kuuluu yhteensä 32 vuoroa ja sanatasoon seitsemän vuoroa. Ollin lausetason vuoroista enemmistö on

englanninkielisiä. Toisaalta ero suomenkielisiin vuoroihin ei ole suuri. Kyseisessä tasossa englanninkielisiä vuoroja on yhteensä 29 ja suomenkielisiä 26. Lausetasolla on sekä suomea että englantia sisältäviä vuoroja yhteensä viisi. Lauseketasolla suomenkielisiä vuoroja on 17 ja englanninkielisiä vuoroja 14. Sekä suomea että englantia sisältäviä vuoroja on kyseisessä tasossa vain yksi. Sanatasolla suomenkielisiä vuoroja on neljä ja englanninkielisiä vuoroja kolme. Sanataso ei pidä sisällään yhtään suomea ja englantia yhdistävää vuoroa. Alla on esitelty kolme Ollin vuoroa, jotka edustavat kutakin kolmea jaottelun tasoa.

(13) *Puussa pittää olla.* (Complex VP., Blokus 7)

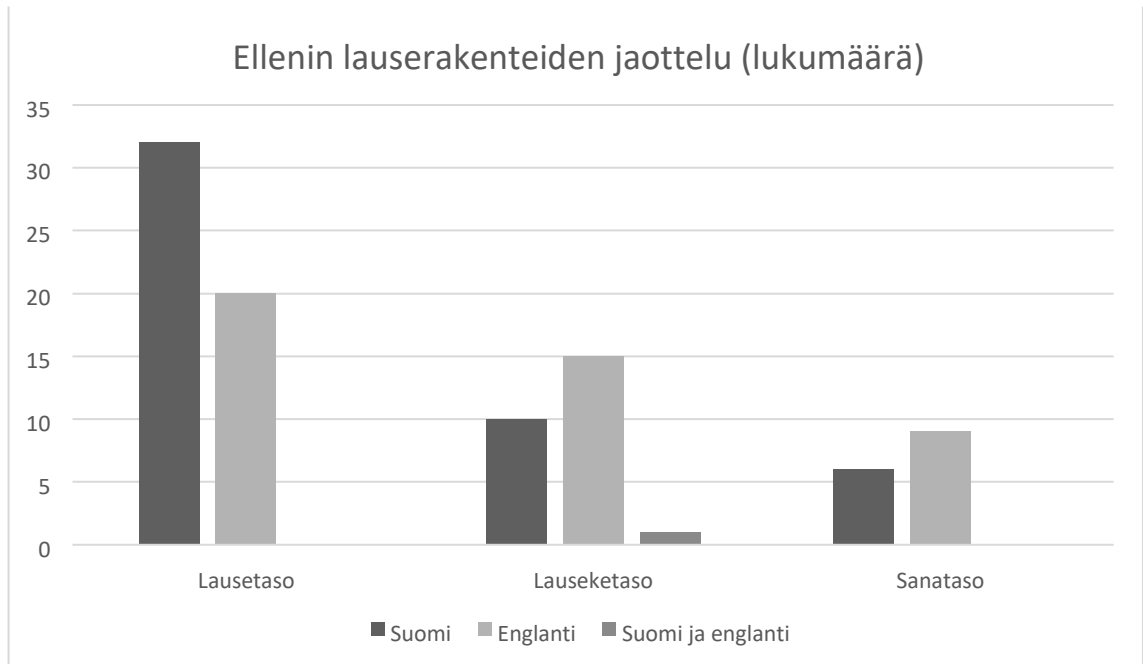
(14) *Mustaa haalaria.* (NP., Pukeminen 1)

(15) *Kun.* (Frag., Blokus 8)

Yllä olevissa esimerkeissä on valittuna kolme Ollin vuoroja, jotka ovat peräisin eri nauhoituksista. Lisäksi ne edustavat erilaisia lauserakenteita. Esimerkissä 13 on vuoro, jossa esiintyy verbiliitto, nesessiiviverbi ja inessiivimuotoinen adverbiaali. Tässä tutkielmassa kyseinen lause on saanut merkinnän complex VP., eli siinä esiintyy verbiliitto tai -ketju. Vuoro on peräisin Blokus 7 -nimisestä tiedostosta. Esimerkissä 14 on esitetty substantiivilauseke, joka muodostuu edussanasta *haalaria* ja määritteestä *mustaa*. Vuoro on osa Pukeminen 1 -tiedostoa. Esimerkissä 15 on esitetty alistuskonjunktio, joka on tässä tutkielmassa fragmentti ja siten osa sanatasoa. Kyseinen esimerkki on peräisin Blokus 8 -nimisestä tiedostosta.

5.1.3. Ellen

Ellenin kaikista vuoroista on valikoitu sata vuoroa, joiden pohjalta kompleksisuuksia tarkastellaan. Hänen vuoronsa jakautuvat seitsemääntoista eri kompleksisuuden kategoriaan. Seuraavaksi tarkastelen Ellenin vuorojen kompleksisuuksia ja niiden muotoa kuvaajassa 3 esiteltyjen tietojen pohjalta.

KUVAAJA 3. Ellenin lauserakenteiden jaottelu.

Kuvaajassa 3 on esitetty Ellenin lauserakenteiden jaottelu. Kuvaajasta selviää, että määrältään suurimman tason muodostaa lausetaso, johon kuuluu yhteensä 52 vuoroa. Valtaosa näistä vuoroista on suomenkielisiä. Englanninkielisiä vuoroja on lausetasolla yhteensä 20 ja suomenkielisiä 32. Sekä suomea että englantia sisältäviä vuoroja ei ole lainkaan lausetasolla. Lauseketasolla puolestaan on yhteensä 26 vuoroa, joista suomenkielisiä on 10, englanninkielisiä 15 ja suomea sekä englantia sisältäviä vuoroja yksi. Lauseketasolla on näin ollen englanninkielisiä vuoroja eniten. Sanatasolla vuoroja on yhteensä 15. Näistä vuoroista suomenkielisiä on kuusi ja englanninkielisiä yhdeksän. Sekä suomen että englannin kieliä sisältäviä vuoroja ei ole lainkaan myöskään sanatasolla. Alla on kolme esimerkkiä Ellenin vuoroista, jotka edustavat kolmea eri kompleksisuuden tasoa.

(16) *Onhan ne outoo ko saa nähä oikeesti poroja.*, (Complex S, Uusi vuosi)

(17) *Uhh color book?* (Frag + NP, Tammikuu 1)

(18) *Hui.*, (Frag, Blokus 8)

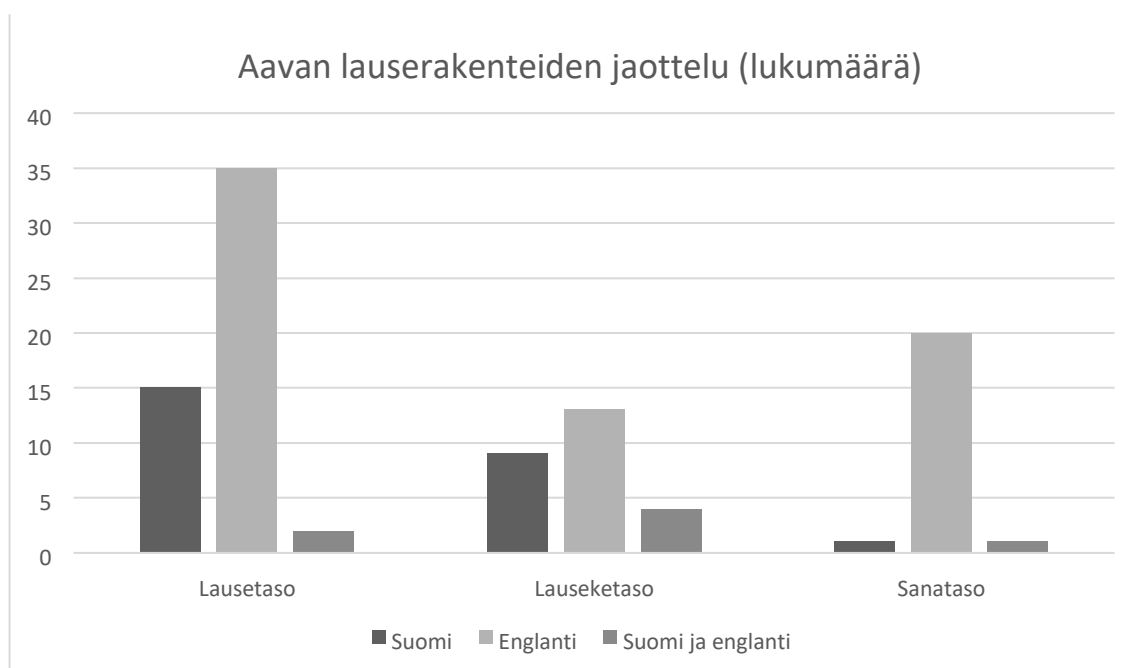
Esimerkissä 16 on Ellenin vuoro, joka on saanut merkinnän complex S. Näin ollen lausetasolle sijoittuvassa vuorossa on kaksi predikaattia ja lausetta. Vuoro on peräisin

Uusi vuosi -nimisestä tiedostosta. Esimerkissä 17 on sekä fragmentti että substantiivilauseke.

Englanninkielisen substantiivilausekkeen merkitys on suomeksi 'värityskirja'. Fragmentti *Uhh* edustaa interjektiota. Luokittelussani kyseinen vuoro on kuitenkin liitetty osaksi lauseketasoa, koska se pitää sisällään lausekkeen. Kyseinen vuoro on tiedostosta *Tammikuu 1*. Esimerkissä 18 on esitettyä interjektio *Hui*. Se on luokiteltu kuuluvaksi fragmentteihin ja siten sanatasoon. Vuoro on osa Blokus 8-nimistä tiedostoa.

5.1.4. Aava

Aavan vuorojen kompleksisuuksia tarkastellaan muiden osallistujien tavoin sadan vuoron perusteella. Hänen vuoronsa jakautuvat kahdeksaantoista eri kompleksisuuden kategoriaan. Seuraavaksi tarkastelen Aavan vuorojen kompleksisuuksia. Kuvaajassa 4 on esitetty hänen vuorojensa lauserakenteiden jaottelu.

KUVAAJA 4. Aavan lauserakenteiden jaottelu.

Kuvaajan 4 perusteella voidaan todeta, että lausetaso muodostaa Aavan suurimman tason vuorojen määrän näkökulmasta. Kyseiseen tasoon kuuluu yhteensä 52 vuoroa, joista suomenkielisiä on 15, englanninkielisiä 35 ja suomea sekä englantia sisältäviä vuoroja on yhteensä kaksi. Lauseketasolla vuoroja on yhteensä 26. Näistä vuoroista suomenkielisiä

on yhdeksän, englanninkielisiä 13 ja suomea sekä englantia sisältäviä vuoroja neljä. Sanatasolla vuoroja on puolestaan 22. Kyseisessä tasossa on yksi suomenkielinen vuoro, 20 englanninkielistä vuoroa ja yksi sekä suomea että englantia sisältävä vuoro. Näin ollen englanninkieliset vuorot ovat enemmistössä tällä tasolla. Seuraavaksi esittelen kolme esimerkkiä myös Aavalta.

(19) *I like to very much] to see photos.* (Complex S, Tammikuu 1)

(20) *Angry.* (AP, Tammikuu 1)

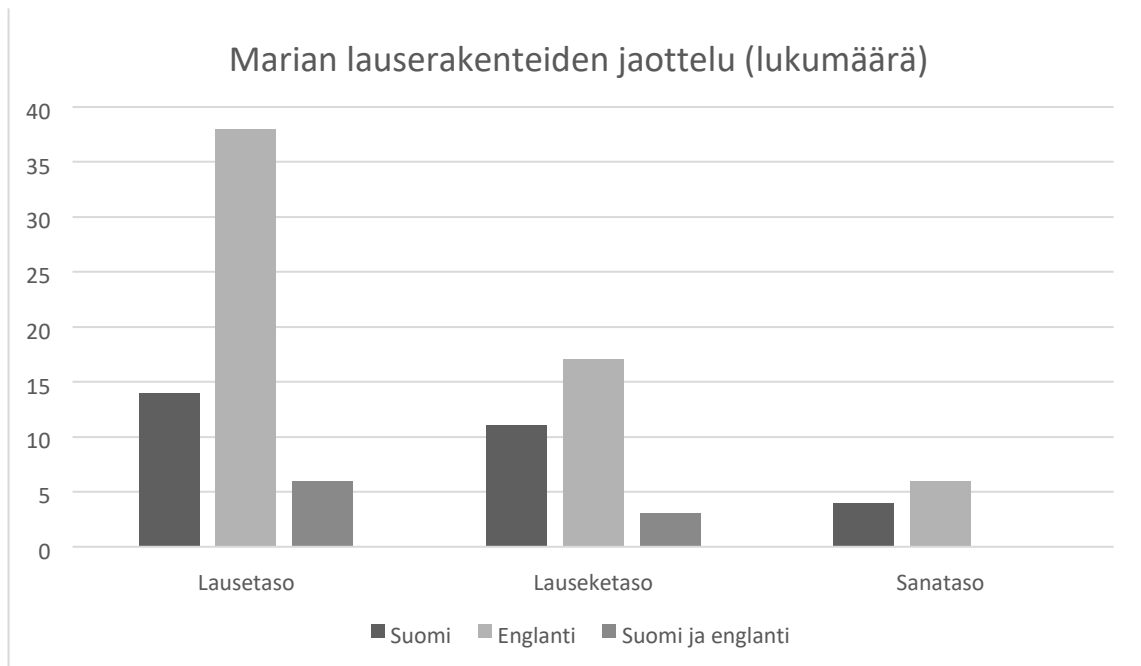
(21) *But.* (Frag, Tammikuu 1)

Yllä olevat esimerkit edustavat jokaista jaottelun tasoa. Jokainen esimerkki on peräisin Tammikuu 1 -nimisestä tiedostosta. Esimerkissä 19 on Aavan vuoro, jossa esiintyy kaksi predikaattia. Näin ollen vuoro kuuluu lausetasolle ja on saanut merkinnän *complex S*. Esimerkissä 20 on kuvattuna vuoro, joka muodostuu yhdestä sanasta. Englanninkielinen sana *angry*, eli 'vihainen', on luokiteltu adjektiivilausekkeeksi ja siten lauseketasolle kuuluvaksi. Esimerkki 21 muodostuu sanasta *but*. Suomeksi sana tarkoittaa rinnastuskonjunktioita 'mutta'. Näiden lähtökohtien myötä vuoro on luokiteltu fragmentiksi ja sanatason vuoroksi.

5.2. Aikuisten vuorojen kompleksisuus

5.2.1. Maria eli au pair

Myös Marialta on valittu sata vuoroa kompleksisuuksien tarkastelua varten. Hänen vuoronsa jakautuvat seitsemääntoista eri kompleksisuuden kategoriaan. Seuraavaksi tarkastelen Marian vuorojen kompleksisuuksia kuvaajassa 5 esitettyjen tietojen perusteella.

KUVAAJA 5. Marian lauserakenteiden jaottelu.

Kuvaajasta 5 selviää, että valtaosa Marian vuoroista sijoittuu lausetasolle ja erityisesti englanninkielisten vuorojen osioon. Lausetasolla on myös 38 englanninkielisen vuoron lisäksi 14 suomenkielistä vuoroa ja kuusi suomea ja englantia sisältävää vuoroa. Yhteensä lausetasolla on näin ollen 58 vuoroa. Lauseketasolla on yhteensä 31 vuoroa, joista 11 on suomenkielisiä, 17 englanninkielisiä ja suomea ja englantia sisältäviä vuoroja kolme. Sanatasolla on puolestaan kymmenen vuoroa, joista suomenkielisiä on neljä ja englanninkielisiä kuusi. Sekä suomea että englantia sisältäviä vuoroja ei ole lainkaan kyseisellä tasolla. Yhteenvedon voidaan todeta, että englanninkielisiä vuoroja on Marialla eniten jokaisella tasolla. Alla on esitetty kolme esimerkkiä Marian vuoroista.

(22) *What are you going to do?* (Quest, Askartelu 2)

(23) *Puput.* (NP, Peli 1)

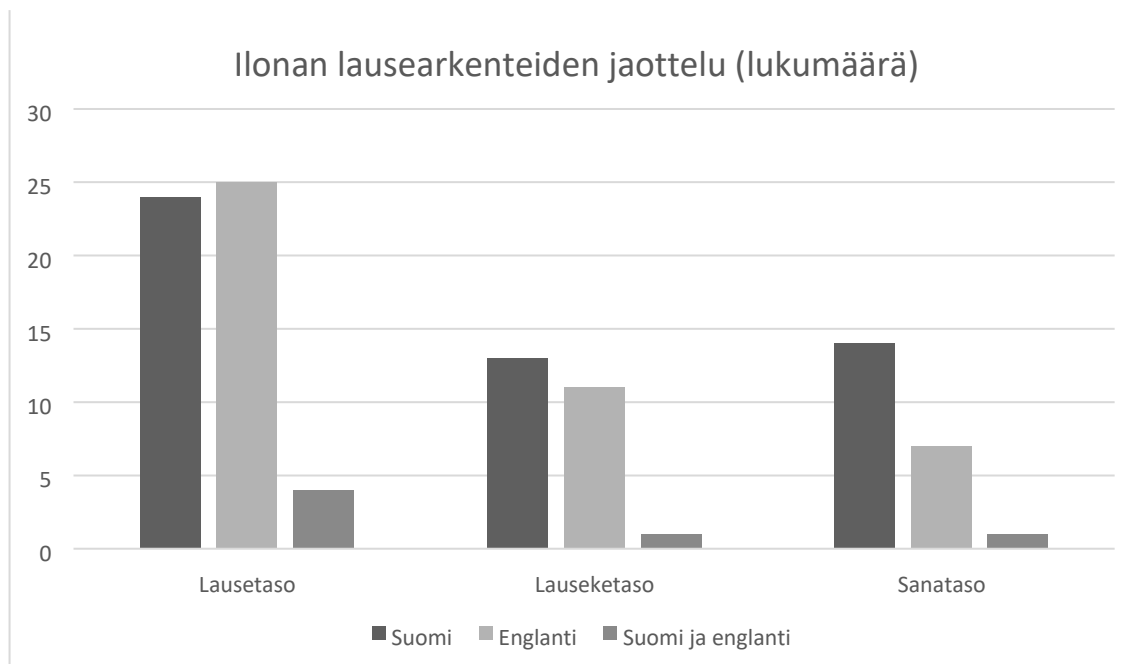
(24) *Yeah.* (Frag, Pukeminen 1)

Yllä olevissa esimerkeissä on esitetty Marian kolme vuoroa, jotka kuvastavat kolmea kompleksisuuden päätasoa. Esimerkissä 22 on esitetty Marian vuoro, joka on kuvaajan mukaan hänen yleisin vuoronsa; se on englanninkielinen ja sijoittuu lausetasolle. Kyseinen kysymyslause on peräisin Askartelu 2 -nimisestä tiedostosta. Esimerkissä 23 on puolestaan suomenkielinen vuoro, joka koostuu yhdestä sanasta *puput*.

Substantiivilauseke on luokiteltu kuuluvaksi lauseketasolle. Se on osa Peli 1 -nimistä tiedostoa. Esimerkissä 24 on interjektio *yeah*, joka on luokiteltu fragmentiksi. Vuoro edustaa sanatason yleisintä vuoroa, sillä se on englanninkielinen. Se on peräisin tiedostosta Pukeutuminen 1.

5.2.2. Ilona eli äiti

Ilonan kaikista vuoroista on muiden tavoin valikoitu sata vuoroa, joiden pohjalta kompleksisuuksia tarkastellaan. Hänen vuoronsa jakautuvat kolmeentoista eri kompleksisuuden kategoriaan. Seuraavaksi tarkastelen Ilonan vuorojen kompleksisuuksia ja niiden muotoa. Kuvaajassa 6 on eritelty Ilonan lauserakenteiden jaottelu.

KUVAAJA 6. Ilonan lauserakenteiden jaottelu.

Kuvaajasta 6 selviää, että valtaosa Ilonan vuoroista sijoittuu lausetasolle. Kyseisellä tasolla on 24 suomenkielistä, 25 englanninkielistä ja neljä suomea ja englantia sisältävää vuoroa. Näin ollen lausetasolla on yhteensä 53 vuoroa. Lausetasolla englanninkielisiä vuoroja on yksi enemmän kuin suomenkielisiä, mutta pienestä erosta huolimatta molempia vuoroja voidaan katsoa olevan lähes sama määrä sadassa vuorossa. Lauseketasolla Ilonalla on yhteensä 25 vuoroa, joista suomenkielisiä on 13, englanninkielisiä

11 ja suomea ja englantia sisältäviä vuoroja yksi. Tällä tasolla suomenkielisiä vuoroja on hieman enemmän kuin englanninkielisiä. Sanatasolla vuoroja on yhteensä 22. Näistä vuoroista suomenkielisiä on 14 vuoroa, englanninkielisiä seitsemän vuoroa ja suomea sekä englantia sisältäviä vuoroja yksi. Alla on listattuna kolme esimerkkivuoroa, jotka edustavat kutakin kolmea tasoa.

(25) *Siihen voi kai laittaa kaikkia niitä mahollisia.* (Complex VP, Blokus 7)

(26) *Tosi kaunis.* (AP, Blokus 7)

(27) *Hhh sorry.* (Frag, Essu or tessu)

Esimerkissä 25 on Ilonan vuoro, jossa esiintyy verbiketju. Näin ollen vuoro on luokiteltu merkinnällä *complex VP*, ja se on osa lausetasoa. Vuoro on peräisin tiedostosta nimeltä Blokus 7. Esimerkissä 26 on edussanasta *kaunis* ja sen määritteestä *tosi* muodostuva adjektiivilauseke. Se kuuluu lauseketasoon. Esimerkki on myös Blokus 7 tiedostosta. Esimerkissä 27 on esitetty fragmentti, joka muodostuu ilmaisuista *hhh* ja *sorry* eli 'anteeksi'. Kyseiset ilmaisut edustavat interjektioita ja kuuluvat siten sanatasolle. Esimerkki 27 on osa Essu or tessu -nimistä tiedostoa.

5.3. Perheenjäsenten kompleksisuuksien vertailu

Tässä aluvuossa vertailen perheenjäsenten vuorojen kompleksisuuksia. Kuten aiemmin mainitsin, katson jokaisen osallistujan kuuluvan perheenjäseniin. Vertailen kompleksisuuksia siis Eetun, Ollin, Ellenin, Aavan, Marian ja Ilonan vuorojen välillä.

Jokaisen perheenjäsenen vuoromäärältään suurimman tason muodostaa lausetaso, eli kaikilla osallistujilla on eniten lausetasolle sijoittuvia vuoroja. Tässä suhteessa perheenjäsenten vuorojen kompleksisuus siis on yhteneväinen. Toisaalta lausetasollakin perheenjäsenten vuorot pitävät sisällään yksilökohtaisia eroja esimerkiksi kielivalinnoissa. Eetun ja Ellenin lausetason vuoroista valtaosa on suomenkielisiä, kun taas Ollilla ja Ilonalla englanninkielisiä vuoroja on hieman enemmän kuin suomenkielisiä ja Aavalla sekä Marialla selkeästi enemmän. Sekä englantia että suomea sisältäviä vuoroja lausetasolla on eniten Marialla, vaikka Eetulla ja Ollillakin kyseisiä vuoroja on kummallakin viisi ja Ilonalla neljä. Ero Marian kuuteen vuoroon ei näin ollen ole

merkittävä. Ellenillä puolestaan ei ole lainkaan sekä suomea että englantia sisältäviä vuoroja lausetasolla, ja Aavallakin niitä on vain kaksi. Kaikilla muilla perheenjäsenillä paitsi Ellenillä ja Aavalla monikielisistä vuoroista suurin osa sijoittuu lausetasolle. Näin ollen voidaan ajatella, että monikieliset vuorot ovat lähes poikkeuksetta kompleksisia Ellenin ja Aavan vuoroja lukuun ottamatta. Tosin erot näiden vuorojen määrissä ovat pieniä.

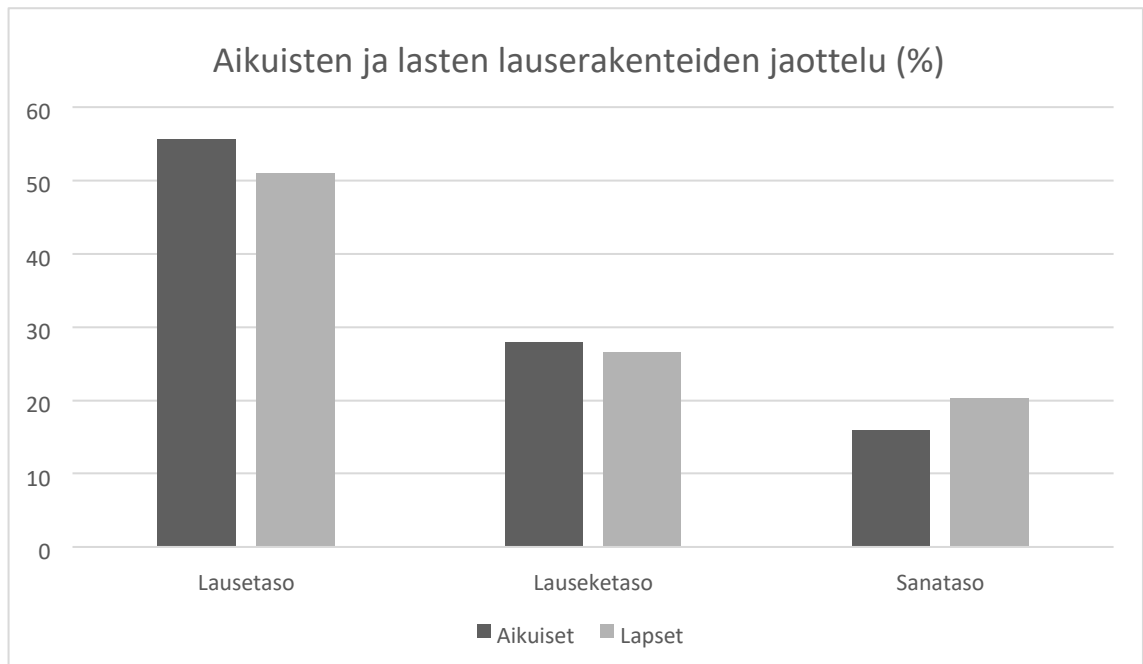
Kaikista perheenjäsenistä eniten vuoroja lauseketasolla on Ollilla, jonka vuoroista 32 sijoittuu kyseiselle tasolle. Toisaalta ero muiden osallistujien vuoroihin ei ole merkittävä, sillä Marialla on 31 vuoroa lauseketasolla ja Ellenillä sekä Aavalla molemmilla 26 vuoroa. Ilonalla lauseketason vuoroja on puolestaan 25, ja Eetulla vuoroja on kaikkiin osallistujiin nähden vähiten eli 22. Kielivalinnat perheenjäsenten välillä vaihtelevat hieman myös lauseketasolla. Jokaisella perheenjäsenellä monikielisiä vuoroja on vähiten muihin vuoroihin verrattuna. Eetun, Ollin ja Ilonan vuoroista suomenkieliset edustavat pientä enemmistöä lauseketasolla. Marialla, Ellenillä ja Aavalla puolestaan lauseketasolla on hieman enemmän englanninkielisiä vuoroja kuin suomenkielisiä.

Sanatasolla eniten vuoroja on Eetulla, jonka vuoroista 37 sijoittuu sanatasolle. Ilonalla ja Aavalla puolestaan vuoroja on yhtä paljon sanatasolla eli 22 vuoroa kummallakin. Muihin perheenjäseniin nähden Ollilla on sanatasolla vähiten vuoroja. Marialla on hieman enemmän vuoroja sanatasolla kuin Ollilla ja Ellenillä taas viisi vuoroa enemmän kuin Marialla. Sanatasollakin ilmenevät erot perheenjäsenten välillä ovat melko pieniä etenkin muilla kuin Eetulla, jonka vuoroja sanatasolla on selvästi enemmän kuin toisilla perheenjäsenillä. Suurin osa Eetun sanatason vuoroista on englanninkielisiä. Vastaavanlainen tilanne on myös Marialla, Aavalla ja Ellenillä. Ilonalla ja Ollilla puolestaan on suomenkielisiä vuoroja hieman enemmän kuin englanninkielisiä. Toisaalta Ollilla suomenkielisiä vuoroja on vain yksi enemmän kuin englanninkielisiä, joten tulos voi johtua sattumasta. Eetulla, Ollilla, Ellenillä ja Marialla ei ole lainkaan monikielisiä vuoroja sanatasolla. Tulos ei sinänsä ole yllättävä, sillä Endesfelder Quickin ja muiden (2020: 7) mukaan etenkin yksikieliset vuorot sisältävät suuren määrän fragmentteja. Näin ollen voitiin olettaa, ettei sanatasolla esiinny monikielisiä vuoroja muiden tasojen tavoin. Toisaalta Ilonalla ja Aavalla on sanatasolla kummallakin yksi vuoro, joka on monikielinen.

Perheenjäsenten kompleksisuuksien vertailussa selviää, että lausetaso on jokaisella perheenjäsenellä kategoria, johon suurin osa heidän vuoroistaan sijoittuu. Toisaalta lausetasolle kuuluu lähtökohtaisestikin eniten alakategorioita (ks. taulukko 14). Lisäksi erot muihin tasoihin eivät ole kovin suuria useiden perheenjäsenten kohdalla. Esimerkiksi Eetun vuoroista toiseksi suurin osa sijoittuu sanatasolle, jossa on vain kolme vuoroa vähemmän kuin lausetasolla. Eetun vuorojen määrä sanatasolla on tämän perusteella suurempi kuin muilla perheenjäsenillä.

5.4. Aikuisten ja lasten kompleksisuuksien vertailu

Seuraavaksi tarkastelen aikuisten ja lasten kompleksisuuksien eroja ja yhtäläisyyksiä. Lapsia edustavat ikänsä puolesta Eetu, Olli, Ellen ja Aava, ja aikuisiin kuuluvat Maria ja Ilona. Isoja lapsia edustavat Ellen ja Aava ja pieniä taas Eetu sekä Olli. Osuudet on laskettu jokaisen ryhmän yhteenlaskettujen tasojen sekä kielivalintojen suhteesta vuorojen yhteismäärään. Tarkastelen eroja edellä esitettyjen tietojen ja alla olevan kuvaajan pohjalta. Kuvaajassa 7 on koottuna aikuisten ja lasten vuorojen jakaantuminen eri tasolle prosenttilukuina.

KUVAAJA 7. Aikuisten ja lasten lauserakenteiden jaottelu (%).

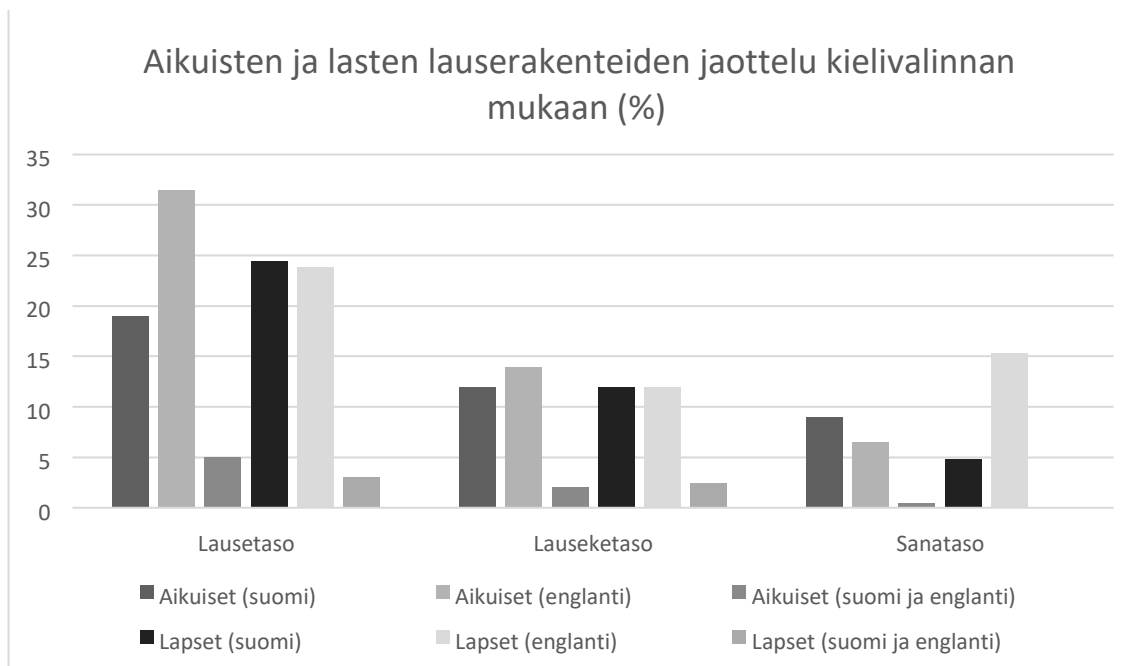
Sekä lasten että aikuisten vuoroista suurin osa sijoittuu lausetasolle, kuten aiemmin todettiin. Tästä näkökulmasta lasten ja aikuisten vuorojen kompleksisuus vastaa toisiaan. Kuvaajasta 7 voi havaita, että aikuisten vuoroista 55,5 prosenttia sijoittuu lauseketasolle ja lapsien vuoroista 51 prosenttia. Näin ollen ero kahden ryhmän välillä on erittäin pieni. Lausetason lisäksi myös lauseke- ja sanatasoilla aikuisten ja lasten erot ovat pieniä. Aikuisten vuoroista 28 prosenttia kuuluu lauseketasolle, kun taas lapsilla kyseiselle tasolle sijoittuu 26,5 prosenttia vuoroista. Sanatasolle puolestaan sijoittuu 16 prosenttia aikuisten vuoroista ja lasten vuoroista 20,25 prosenttia.

Kuvaajan 7 perusteella voidaan todeta, että eräs ero aikuisten ja lasten välillä on sanatason vuoroissa, joita lapsilla on aikuisia hieman enemmän. Sanatasolla ero aikuisten ja lasten välillä on 4,25 prosenttiyksikköä. Lause- ja lauseketasoilla aikuisilla on lapsia enemmän vuoroja, mutta näidenkään tasojen kohdalla erot eivät ole suuria. Lausetasolla aikuisilla on 4,5 prosenttiyksikköä enemmän vuoroja ja lauseketasolla 1,5 prosenttiyksikköä enemmän kuin lapsilla. Tulosten perusteella voidaan todeta, että aikuisilla on hieman enemmän vuoroja lause- ja lauseketasolla kuin lapsilla, ja lasten vuoroista suurempi osa sijoittuu sanatasolle kuin aikuisten vuoroista. Samalla siis aikuisilla on hieman enemmän kompleksisempia vuoroja kuin lapsilla. Tosin on hyvä muistaa, että näin pienet erot voivat selittyä sattumalla, eikä suoraa johtopäätöstä näiden lukujen pohjalta voida tehdä. Tulokset antavat kuitenkin suuntaa aikuisten ja lasten vuorojen kompleksisuuksista ja niiden keskinäisistä eroista. Tämän tuloksen perusteella voitaisiin siis todeta, että aikuisten vuorot ovat hieman kompleksisempia kuin lapsilla.

Kompleksisuutta voi tarkastella myös pienten lasten, isompien lasten ja aikuisten vuoroja vertailemalla. Aiemmin selvisi, että isommat lapset muodostavat keskimäärin pidempiä vuoroja kuin pienemmät lapset (ks. luku 3.4.). Kompleksisuuden yhteydessä onkin mielenkiintoista tarkastella, onko pienten ja isojen lasten vuoroissa eroja. Tulosten mukaan erot myös näiden ryhmien välillä ovat melko pieniä. Isoilla lapsilla on lausetasolla 52 prosenttia vuoroista ja pienillä puolestaan 50,5 prosenttia. Lauseketasolla isojen lasten vuorojen osuus on 26 prosenttia ja pienten 27 prosenttia. Sanatasolla lapsilla taas on hieman enemmän vuoroja kuin isoilla lapsilla: pienten lasten vuoroista 22 prosenttia sijoittuu sanatasolle kun taas isoilla lapsilla vastaava osuus on 18,5 prosenttia.

Tuloksen valossa vaikuttaisi siltä, että isojen lasten kompleksisuus mukailee enemmän aikuisten vastaavaa kuin pienten lasten kompleksisuutta etenkin lause- ja sanatasoilla.

Kompleksisuutta on mielenkiintoista tarkastella myös kielivalinnoittain, jolloin edellä esitettyihin vertailuihin aikuisten ja lasten välillä tulee hieman muutoksia. On kuitenkin hyvä huomioida, että kielivalintoja tarkasteltaessa luvut ovat melko pieniä, joten sattuman osuus valinnoissa lisääntyy. Alla olevassa kuvaajassa 8 on esitetty aikuisten ja lasten vuorojen lauserakenteet kielivalinnoittain.

KUVAAJA 8. Aikuisten ja lasten lauserakenteiden jaottelu kielivalinnan mukaan (%).

Kuvaajasta selviää, että aikuisilla on kokonaisuudessaan hieman enemmän vuoroja lausetasolla kuin lapsilla, mikä edustaa myös kuvaajan 7 tuloksia. Toisaalta kielivalintoja tarkasteltaessa huomataan, että lapsilla on hieman enemmän suomenkielisiä vuoroja lausetasolla kuin aikuisilla. Ero on noin 5,5 prosenttiyksikköä. Tuloksen pohjalta voidaan todeta, että lasten vuorot ovat lausetasolla hieman kompleksisempia kuin aikuisilla, jos käytetään suomen kieltä. Edelleen on kuitenkin hyvä huomata, että ero on pieni, ja se voi selittyä myös sattumalla. Sanatasolla lapsilla on 4,2 prosenttiyksikköä vähemmän suomenkielisiä vuoroja, vaikka lauseketasolla aikuisilla ja lapsilla on yhtä paljon suomenkielisiä vuoroja. Pienten erojen pohjalta voidaan siis todeta, että suomen kiellä lapset muodostavat kompleksisempia vuoroja kuin aikuiset. Toisaalta yleistämiseen on

syytä suhtautua kriittisesti, sillä erot ovat pieniä. Lause- ja lauseketasoilla aikuisilla on lapsia hieman enemmän englanninkielisiä vuoroja kuin lapsilla. Näin ollen aikuisten englanninkieliset vuorot ovat hieman kompleksisempia kuin lapsilla. Lapsilla puolestaan on 8,8, prosenttiyksikköä enemmän vuoroja sanatasolla kuin aikuisilla. Sanatason vuorot eivät kuitenkaan ole yhtä kompleksisia kuin lause- tai lauseketason vuorot. Monikielisten vuorojen kompleksisuudessa aikuisilla ja lapsilla on vain pieniä eroja: lausetasolla aikuisilla on 2 prosenttiyksikköä enemmän monikielisiä vuoroja kuin lapsilla, ja lauseketasolla lapsilla on 0,5 prosenttiyksikköä enemmän monikielisiä vuoroja kuin aikuisilla. Näin pienet erot eivät ole tulosten kannalta merkittäviä.

Isojen ja pienten lasten vertailussa selviää, että isoilla lapsilla on pieniä lapsia hieman enemmän englanninkielisiä vuoroja lausetasolla: isoilla lapsilla niitä on 27,5 prosenttia ja pienillä lapsilla 20 prosenttia. Myös tältä osin isojen lasten kompleksisuus siis muistuttaa aikuisten vastaavaa. Toisaalta pienillä lapsilla on lausetasolla yhtä suuri osuus monikielisiä vuoroja kuin aikuisilla eli 5 prosenttia, kun taas isoilla lapsilla osuus on vain yksi prosentti. Pienillä lapsilla suomenkielisten vuorojen osuus on hieman isompi kuin isoilla lapsilla lausetasolla, sillä niitä on pienillä lapsilla 25,5 prosenttia kaikista vuoroista ja isoilla lapsilla puolestaan 23,5 prosenttia. Tosin etenkin tämän tuloksen osalta ero on erittäin pieni ja voi selittyä sattumalla. Lauseketasolla erot ovat myös pieniä: molemmilla ryhmillä vuoroista on yhtä suuri osuus eli 2,5 prosenttia kyseisellä tasolla. Toisaalta myös lauseketasolla toistuu aiemmin havaittu ero – isoilla lapsilla on enemmän englanninkielisiä vuoroja kuin pienillä lapsilla. Isoilla lapsilla suomenkielisten vuorojen osuus on 9,5 prosenttia ja pienillä lapsilla 14,5 prosenttia. Isoilla lapsilla taas englanninkielisten vuorojen osuus on 14 prosenttia ja pienillä 10 prosenttia. Sanatasolla tilanne on samanlainen. Pienillä lapsilla sanatasolla esiintyy 6 prosenttia suomenkielisistä vuoroista ja isoilla lapsilla 3,5 prosenttia. Samalla tasolla pienten lasten englanninkielisten vuorojen osuus on 16 prosenttia ja isojen lasten 14,5 prosenttia. Nämäkin erot ovat erittäin pieniä, mutta toistavat aiemmin esitettyä tulosta: isojen lasten englanninkieliset vuorot ovat hieman kompleksisempia kuin pienten lasten vastaavat vuorot. Edellä esitetyt osuudet on laskettu isojen ja pienten lasten yhteenlaskettujen vuorojen määrästä.

6. PÄÄTÄNTÖ

Tässä tutkielmassa olen tarkastellut kuuden osallistujan koodinvaihtoa, vuorojen pituuksia ja kompleksisuuksia. Lisäksi olen vertaillut perheenjäsenten sekä lasten ja aikuisten välistä koodinvaihtoa. Tarkoitukseni oli selvittää, miten kompleksisuus ja vuorojen pituus ilmenevät koodinvaihdossa. Lisäksi halusin saada selville, eroaako lasten ja aikuisten sekä perheenjäsenten koodinvaihto jollain tavoin keskenään. Nämä lähtökohdat muodostivat tutkimuskysymykseni. Aiemman tutkimuksen perusteella oletin, että erityisesti lasten monikieliset vuorot olisivat pidempiä ja kompleksisempia kuin yksikieliset vuorot. Oletin, että aikuisten ja lasten sekä perheenjäsenten välillä olisi havaittavissa eroja koodinvaihdon, vuorojen pituuden sekä kompleksisuuden näkökulmasta. Seuraavaksi esittelen tutkielman tulokset kootusti.

Tutkielman tuloksissa selvisi, että sekä aikuiset että lapset muodostavat pisimmät vuoronsa käyttäessään yhden kielen lisäksi toista kieltä. Näin ollen tulos vastasi aiemman tutkimuksen tuloksia etenkin lasten osalta (esim. Endesfelder Quick ym. 2020). Vertailussa selvisi, että aikuisten vuorot ovat keskimäärin pidempiä kuin lapsilla, ellei kyse ole suomenkielisistä vuoroista. Vaikuttaisikin siltä, että lapset voivat muodostaa aikuisia pidempiä vuoroja suomen kielellä, mutta aikuiset muodostavat lapsia pidempiä vuoroja käyttäessään englantia tai kahta kieltä yhtäaikaaisesti. Lisäksi isompien lasten vuorot ovat keskimäärin pidempiä kuin pienempien lasten. Myös koodinvaihdon osalta ero lasten ja aikuisten välillä on huomattava: aikuiset käyttävät vuoroissaan selkeästi lapsia enemmän englannin kieltä, mutta lapset käyttävät aikuisia enemmän suomen kieltä. Toisaalta monikielisten vuorojen kohdalla ero aikuisten ja lasten välillä ei ole yhtä suuri, sillä niitä on lapsilla vain noin kolme prosenttiyksikköä enemmän kuin aikuisilla. Lisäksi isommat lapset käyttävät englannin kieltä lähes yhtä paljon kuin aikuiset, eli heidän koodinvaihtonsa muistuttaa sen osalta enemmän aikuisten koodinvaihtoa kuin pienten lasten. Pienillä lapsilla taas on enemmän monikielisiä vuoroja kuin muilla.

Yllättävää tuloksissa oli mielestäni se, ettei aikuisten ja lasten välillä ollut suuria eroja kompleksisuuksissa. Onkin mielenkiintoista, että lausetaso on jokaisella perheenjäsenellä kategoria, johon suurin osa heidän vuoroistaan sijoittuu. Aikuisten vuorot ovat hieman kompleksisempia kuin lapsilla, mutta pienten erojen vuoksi tulosta on hyvä pitää vain

suuntaa antavana. Tuloksista selvisi myös, että suomen kiellä lapset muodostavat kompleksisempia vuoroja kuin aikuiset. Tosin tämänkin tuloksen osalta erot ovat pieniä. Aikuisilla puolestaan on lapsia hieman enemmän monikielisiä vuoroja lausetasolla. Kompleksisuudessa erot pienten lasten, isompien lasten ja aikuisten välillä eivät myöskään ole suuria.

Toisen tutkimuskysymyksen avulla halusin selvittää, miten perheenjäsenten koodinvaihto eroaa toisistaan. Tulosten valossa voidaan todeta, että perheenjäsenten koodinvaihdossa on havaittavissa eroja. Aavan kielivalinnat poikkeavat selvästi muista lapsista, sillä hänen vuoronsa sisältävät enemmän englannin kuin suomen kieltä. Toisaalta taas Maria käyttää englannin kieltä suomea enemmän monisanaisten vuorojen yhteydessä. On myös mielenkiintoista, että Maria käyttää yksisanaisten vuorojen kohdalla suomen kieltä enemmän kuin englannin kieltä, vaikkei se olekaan hänen ensikielensä. Suomen kieli muodostaa keskeisimmän kielivalinnan myös Ilonan, Ellenin, Ollin ja Eetun vuoroissa, vaikka yksi- ja monisanaisten vuorojen kohdalla ero suomen ja englannin kielen välillä ei olekaan heillä suuri. Eetulla taas on perheenjäsenistä selvästi eniten monikielisiä vuoroja ja Ellenillä vähiten. Perheenjäsenistä Maria muodostaa pisimmät vuorot ja Eetu lyhimmät. Monikielisten vuorojen pituus verrattuna muihin vuoroihin edustaa kuitenkin yhtäläisyyttä perheenjäsenten välillä: jokaisen perheenjäsenen keskimäärin pisimmät vuorot ovat monikielisiä.

Perheenjäsenten vuorojen kompleksisuuksissa on myös pieniä eroja. Eetulla on perheenjäsenistä eniten vuoroja sanatasolla, joka on tasoista vähiten kompleksisin. Eetu on myös perheenjäsenistä nuorin, joten tulos vaikuttaa odotuksenmukaiselta. Bullockin ja Toribion (2009: 247) mukaan kahta kieltä oppivan lapsen koodinvaihto ei noudata samanlaista kaavaa kuin vastaavia kieliä hyvin hallitsevan aikuisen koodinvaihto. Tämän tiedon valossa vaikuttaakin luonnolliselta, että 2-vuotiaan Eetun vuorot ovat lyhimmät ja sijoittuvat muita perheenjäseniä useammin sanatasolle. Toisaalta taas Ollilla ja Marialla on muihin perheenjäseniin verrattuna vuoroja hieman enemmän lausetasolla. Voidaankin pohtia, kykeneekö 5-vuotias lapsi muodostamaan kompleksisempia vuoroja kuin 2-vuotias lapsi. Tämän tuloksen perusteella näin voitaisiin todeta. Lisäksi vaikuttaakin siltä, että vuorojen kompleksisuuden osalta 5-vuotiaan Ollin vuorot muistuttavat hieman enemmän isompien sisarusten ja aikuisten vuoroja kuin 2-vuotiaan Eetun.

Tulosten perusteella voidaan havaita, että isompien lasten koodinvaihto englannin osalta ja vuorojen pituudet muistuttavat aikuisten vastaavia enemmän kuin pienten lasten koodinvaihtoa ja vuorojen pituuksia. Bullock ja Toribio (2009: 247) esittävätkin, että lasten oppiessa hallitsemaan osaamiaan kieliä paremmin, heidän koodinvaihtonsa alkaa muistuttaa aikuisten koodinvaihtoa. Näin ollen voidaan siis todeta, että 8- ja 10-vuotiaiden lasten koodinvaihto ja vuorojen pituudet alkavat vastata aikuisten koodinvaihtoa ja vuorojen pituuksia, kun taas 2- ja 5-vuotiaiden lasten koodinvaihto ja vuorojen pituudet eroavat aikuisten vastaavista vielä selvästi. Edelleen on kuitenkin hyvä muistaa tulosten pienet erot ja sattuman mahdollisuus, kun tämän tutkielman tuloksia yleistetään.

Yhteenvedon voidaan todeta, että aikuisten vuorot ovat keskimäärin hieman pidempiä ja kompleksisempia kuin lasten. Toisaalta lapset muodostavat suomen kielellä pidempiä ja kompleksisempia vuoroja kuin aikuiset. Isojen lasten koodinvaihto, vuorojen pituudet ja kompleksisuus taas muistuttavat pääpiireittäin hieman enemmän aikuisten vastaavia kuin pienten lasten koodinvaihtoa, vuorojen pituutta tai kompleksisuutta.

Tutkielman luotettavuutta arvioitaessa on syytä kiinnittää huomiota aineiston kokoon ja rajaukseen. Tutkimusaineisto edustaa vain tiettyjä hetkiä osallistujien elämästä. Näin ollen nauhoituksille taltioituneet vuorot saattavat edustaa osallistujien poikkeuksellisia kielivalintoja. Lisäksi kompleksisuuden tarkasteluun valitsin vain sata vuoroa, mikä pienentää tutkimusaineistoa entisestään. Myös erilaisten esiintyvyyksien tarkastelu tilastomenetelmin olisi tuonut tutkimukseen lisätietoa, mikä parantaisi tulosten luotettavuutta. Toisaalta tutkielmani tulokset mukailivat aiempien tutkimusten tuloksia etenkin vuorojen pituuden suhteen: monikieliset vuorot ovat pidempiä kuin yksikieliset (ks. Endesfelder Quick ym. 2020; Näkkäläjärvi 2020). Tulokset vastasivat siis etenkin pituuden suhteen hypoteesiani (ks. luku 1.1.).

Jatkossa samaa aineistoa voisi tutkia erilaisista näkökulmista ja lähtökohdista käsin. Endesfelder Quick ym. (2020) nostavat tutkimuksessaan esiin kysymyksen, miksi kaksikieliset lapset muodostavat kompleksisempia ja pidempiä lausumia käyttäessään kahta kieltään. Saman kysymyksen voisi esittää myös aikuisten kohdalla. Tähän kysymykseen ja ilmiön taustalla vaikuttaviin syihin olisi mielenkiintoista perehtyä

myöhemmässä tutkimuksessa. Lisäksi jatkotutkimuksessa voisi kiinnittää huomiota kompleksisuuden alakategorioihin, joita en tarkastellut tässä tutkielmassa niiden pienen määrän vuoksi. Alakategorioita tarkastelemalla voisi kuitenkin saada lisätietoa osallistujien lauserakenteista ja tyypillisimmistä valinnoista.

Jatkossa olisi myös mielenkiintoista kiinnittää huomiota niihin tilanteisiin, joissa koodinvaihtoa tapahtuu. Muun muassa Auerin (1988: 200) mukaan yhden osallistujan koodinvaihto voi ohjata keskustelun muitakin osallistujia vaihtamaan koodia, koska sen vaihtamatta jättäminen voidaan tulkita välinpitämättömyytenä koodinvaihtajan kielivalintaa kohtaan. Myöhemmässä tutkimuksessa voisikin selvittää, missä tilanteissa osallistujat vaihtavat koodia. Lisäksi voisi tarkastella, vaikuttaako yhden osallistujan koodinvaihto myös muihin osallistujiin. Kysymystä olisi mahdollista tarkastella aineiston tai jonkin muun aineiston kautta.

LÄHTEET

Tutkimusaineisto

Oulun yliopiston Kikosa-kokoelman au pair -aineisto.

Lähteet

- AUER, PETER 1984: *Bilingual Conversation*. Amsterdam: John Benjamins.
- AUER, PETER 1988: A conversation analytic approach to codeswitching and transfer. – Monica Heller (toim.), *Codeswitching: anthropological and sociolinguistic perspectives* s.187–213. Berliini; New York: Mouton de Gruyter.
- AUER, PETER & MUHAMEDOWA, RAIHAN 2005: Embedded Language and Matrix Language in Insertional Language Mixing: Some Problematic Cases. *Rivista di Linguistica*.
- AUER, PETER – WEI, LI 2007: *Introduction: Multilingualism as a problem? Monolingualism as a problem?* – Peter Auer ja Li Wei (toim.), *Handbook of Multilingualism and Multilingual Communication*. Berliini: De Gruyter, Inc.
- BROWN, ROGER 1973: *A first language. The early stages*. Lontoo: George Allen & Unwin.
- BULLOCK, BARBARA E. – TORIBIO, ALMEIDA JACQUELINE 2009: *The Cambridge handbook of linguistic code-switching*. Cambridge, UK; New York: Cambridge University Press.
- DRUKS, JUDIT 2002: Verbs and nouns—A review of the literature. *Journal of Neurolinguistics*, 15, 289–315. doi:10.1016/S0911-6044(01)00029-X (10.4.2022).
- EDWARDS, JOHN 2003: *Multilingualism*. Lontoo: Taylor & Francis.
- ELLIS NICK C. – ROBINSON, PETER 2008: An introduction to cognitive linguistics, second language acquisition, and language instruction. Teoksessa Peter Robinson ja Nick C. Ellis (toim.), *Handbook of Cognitive linguistics and Second language acquisition*, 3–24.
- ENDEFELDER QUICK, ANTJE – GASKINS, DOROTA – FRICK, MARIA 2021: Priming of Frames and Slots in Bilingual Children's Code-Mixing: A Usage-Based Approach. <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfi-fe2021102552144.pdf> (2.4.2022).

- ENDESFELDER QUICK, ANTJE – GASKINS, DOROTA – BAILLEUL, OKSANA – FRICK, MARIA – PALOLA, ELINA 2020: A gateway to complexity: A crosslinguistic comparison of child bilingual speech. *International Journal of Bilingualism* s. 1–12.
- FRICK, MAI 2020: Litterointiohje Kikosa-kokoelman arkikeskustelulle 28.4.2020. Julkaisematon asiakirja. Oulun yliopisto.
- FRICK, MARIA – PALOLA, ELINA 2022: Deontic Autonomy in Family Interaction: Directive Actions and the Multimodal Organization of Going to the Bathroom. *Social Interaction. Video-Based Studies of Human Sociality*. Vol. 5, Issue. <https://tidsskrift.dk/socialinteraction/article/view/130870/177125> (4.6.2022).
- GASKINS, DOROTA – BACKUS, AD – ENDESFELDER QUICK, ANTJE 2019: Slot-and-Frame Schemas in the Language of a Polish and English-Speaking Child: The Impact of Usage Patterns on the Switch Placement – *Languages* 4:8 s. 1–27.
- GASKINS, DOROTA – FRICK, MARIA – PALOLA, ELINA - ENDESFELDER QUICK, ANTJE 2019: Towards a usage-based model of early codeswitching: Evidence from three language pairs. *Applied Linguistics Review*.
- JOHANSSON, MARJUT – PYYKKÖ, RIITTA 2005: *Johdanto: monikielisyys ja kielipolitiikka*. – Marjut Johansson ja Riitta Pyykkö (toim.), *Monikielinen Eurooppa. Kielipolitiikkaa ja käytäntöä*. Helsinki: Gaudeamus.
- KALLIOKOSKI, JYRKI 1995: *Koodinvaihto ja keskustelun moniäänisyys*. *Virittäjä* 1/1995. 2–24. <https://journal.fi/virittaja/article/view/38761/27213> (15.3.2021).
- KALLIOKOSKI, JYRKI 2009a: Tutkimuskohteena monikielisyys ja kielten kohtaaminen. – Jyrki Kalliokoski, Lari Kotilainen ja Päivi Pahta (toim.), *Kielet kohtaavat* s. 9–19. Helsinki: SKS.
- KALLIOKOSKI, JYRKI 2009b: *Koodinvaihto ja kielitaito*. – Jyrki Kalliokoski, Lari Kotilainen ja Päivi Pahta (toim.), *Kielet kohtaavat* s. 309–327. Helsinki: SKS.
- KARLSSON, FRED – WIBERG, MATTI 2010: Puolueohjelmien kieliopillinen kompleksisuus. *Sananjalka* 52, s. 89–103. <file:///C:/Users/omistaja/Downloads/86698Artikkelin%20teksti-131876-1-10-20191023.pdf> (6.4.2022).
- KOVÁCS, MAGDOLNA 2009: *Koodinvaihto ja kielioppi*. – Jyrki Kalliokoski, Lari Kotilainen ja Päivi Pahta (toim.), *Kielet kohtaavat*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

- LEHTOLA, JANIKA 2022: Aikuisen esittämät multimodaaliset direktiivit ja lapsi niiden vastaanottajana. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto, humanistinen tiedekunta.
- LESONEN, SIRKKU 2020: Valuing Variability: Dynamic Usage-based Principles in the L2 Development of Four Finnish Language Learners. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- LIERI, KRISTIINA 2019: Puheessa esiintyvistä riittävyyden verbeistä norjansuomalaisilla nuorilla. *Virittäjä* 1/2019 s. 79–109.
- MUSTONEN, SANNA 2015: *Käytössä kehittyvä kieli. Paikat ja tilat suomi toisena kielenä -oppijoiden teksteissä*. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- NÄKKÄLÄJÄRVI, INKER-ELLI 2020: *What do you have food mukana äiti? Monikielisen lapsen vuorojen pituus ja kompleksisuus*. Kandidaatintutkielma. Oulun yliopisto, humanistinen tiedekunta.
- PALLOTTI, GABRIELE 2015: A simple view of linguistic complexity. *Second Language Research*, Vol. 31, No. 1, s. 117–134. Sage Publications, Inc.
- PIHLAJAMAA, JARNO 2019: *Koodinvaihto espanjalaisen au pairin ja suomalaisten hoitolaisten keskusteluissa*. Kandidaatintutkielma. Oulun yliopisto, humanistinen tiedekunta.
- PIHLAJAMAA, JARNO 2021: Suomi–englanti-koodinvaihto espanjalaisen au pairin ja kahden suomalaisen lapsen kysymyslauseissa. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto, humanistinen tiedekunta.
- POUTIAINEN, MARI 2019: *Au pair korjattavana ja opetettavana: multimodaalinen vuorovaikutusanalyysi*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto, humanistinen tiedekunta.
- SALMINEN, JOHANNA 2018: *suomi–espanja-koodinvaihtoa Facebook-keskusteluissa*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto, humanistinen tiedekunta.
- SUNG, JEE EUN 2014: The Effects of Verb Argument Complexity on Verb Production in Persons with Aphasia: Evidence from a Subject–Object–Verb Language. *Journal of Psycholinguistic Research*. Springer Science+Business Media New York. file:///C:/Users/omistaja/Downloads/Sung2014VerbComplexityinAphasia_onlinefile st.pdf (10.4.2022).
- TOLONEN, SINI 2020: *Kysymys–vastaus–vieruspari lapsen ja aikuisen monikielisessä vuorovaikutuksessa*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto, humanistinen tiedekunta.

TOMASELLO, MICHAEL 2003: *Title:Constructing a Language : A Usage-Based Theory of Language Acquisition*. Gambridge: Harvard University Press.

VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2008: Iso suomen kielioppi. Helsinki: SKS. <http://scripta.kotus.fi/visk> (17.3.2022).